

Nataša Kozlevčar

Neodvisna ženska z bičem

10 korakov do tvoje
finančne neodvisnosti

Neodvisna ženska z bičem

10 korakov do tvoje finančne neodvisnosti

<i>Avtor:</i>	mag. Nataša Kozlevčar
<i>Lektoriranje:</i>	Nataša Purkat, Lektor'ca
<i>Oblikovanje knjige in naslovnice:</i>	Lana Stojan, Proteam
<i>Izdal in založil:</i>	Vezovišek & Partnerji d.o.o.

Ljubljana, november 2016

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

336-055.2(035)(0.034.2)

KOZLEVČAR, Nataša, 1978-

Neodvisna ženska z bičem [Elektronski vir] : 10 korakov do tvoje
finančne neodvisnosti / Nataša Kozlevčar. - 1. elektronska izd. - El.
knjiga. - Ljubljana : Vezovišek & Partnerji, 2016

Način dostopa (URL): <http://www.biblos.si>

ISBN 978-961-93851-2-8 (pdf)

287128320

Kazalo

Vse je mogoče	5
Zahvala	6
O meni	7

Uvod	9
Zakaj sem se odločila, da to knjigo posvetim ženskam?	10
Je... se, svoboda!	14
Smo družba robotov	14
Je... se. Svoboda!	15
Sama sebi največja sovražnica	17
Nič več ni tako, kot je bilo	20
Ne bo lahko, a je vredno	25

Varčevala bom za svojo super seksi prihodnost!	28
Prvi korak – popiši svoje premoženje in obveznosti	29
Drugi korak – popiši svoj proračun	33
Tretji korak – odhodki večji od prihodkov	36
Kako lahko zmanjšam svoje stroške?	36
Kako lahko povečam svoje prihodke?	37
Četrti korak – moj cilj je super seksi pokojnina	40
Peti korak – preveri zdajšnje rešitve	43
Kateri trije stebri obstajajo?	43
Kombinacija: zaščita in varčevanje – kako gre to dvoje skupaj?	48
Kdo je tvoj osebni finančni svetovalec?	50
Šesti korak – koliko tveganja si pripravljena prevzeti?	53

Sedmi korak – izračunaj višino varčevanja	58
Osmi korak – išči primerne rešitve	60
Upoštevaj stroške	62
Izberi rešitve z majhno povezanostjo	66
Kaj pa likvidnost in fleksibilnost?	67
Ali varčevanje vpliva na znesek za plačilo vrtca ali otroškega dodatka?	67
Deveti korak – Spremljaj svoj načrt enkrat letno in ga po potrebi prilagajaj	72
Deseti korak – Vztrajaj in doseži finančno neodvisnost	74

Tvoja dediščina	84
Zdravje je bogastvo, zaščita je obvezna	86
S prijateljico se pogovarjaj o pravih stvareh	91
Živi svoje sanje	94

Literatura, ki jo priporočam	97
Izjave žensk	98
O avtorici	102

Vse je mogoče

Ali si si kdaj predstavljala, da boš počela to, kar počneš danes? Si svojo pot skrbno načrtovala ali se je kar spontano zgodila? Kako se počutiš zdaj in tu?

Se vidiš v tem? Sem pridna, delam vsaj 40 ur na teden, ko imam čas, se uležem pred TV, da se malce sprostim. In tako do svojega 65. leta, ko se bom končno lahko upokojila.

Bi se želela videti v tem? Delam, kar hočem in kadar hočem. Sem neodvisna.

Sama verjamem v moč misli in načrtovanja. Če si neko stvar močno želiš, o njej razmišljaš, jo načrtuješ, vzameš stvari v svoje roke, je velika verjetnost, da se bo zgodila. Res je, kar nekaj ovir je lahko na poti, a naj te to nikar ne odvrne od tvojih ciljev. Vse je mogoče!

To knjigo sem napisala, ker sem sama spoznala, da sledim napačnim ciljem. Nisem si zastavila pravih ciljev in nisem imela načrta; danes sledim svoji finančni neodvisnosti. Ob zastavljenem ritmu bom svoj cilj predvidoma dosegla v osmih letih. Pri vsem skupaj je najlepše to, da že danes uživam v tem, kar počnem.

Načrtovanje tvojega sanjskega življenja se začne danes! Finančni načrt za prihodnost je načrt, ki bi ga morala imeti vsaka ženska, a ga nima skoraj nobena. Z veseljem bi ti rekla, da se s tem lahko tolažiš, a če je to tvoja tolažba, potem še nisi pripravljena in lahko to knjigo kar odložiš.

Si želiš super seksi prihodnost?

Vsekakor!

Ne, hvala, ne iščem nasvetov za svojo finančno prihodnost.

Obljubim, da bom poskušala biti karseda razumljiva. Finance morda res niso privlačne, a neodvisnost je.

»Če nečesa ne znaš razložiti šestletniku, sam ne razumeš, kaj želiš povedati.«

Albert Einstein

Zahvala

Zahvala moji družini

Mož mi je nekega dne rekel: »Zakaj ne napišeš knjige in tako pomagaš več tisoč ženskam, ki ne vedo, kako se lotiti oziroma kako stopiti na pot svoje finančne varnosti? Vem, da želiš pomagati, a si le ena in tvoje ure so omejene. Knjiga pa ima doseg in tvoja vsebina, ki jo želiš predajati, lahko marsikateri prihrani slabo voljo in pričara njene sanje.«

Boris, hvala za tvoje besede, brez tebe te knjige ne bi bilo.

Hvala tudi mojima malčkoma, ki sta razumela, ko je mamica rekla, ne morem zdaj, pišem. Res sta že velika.

Hvala mojima staršema, ki sta mi dala dobro podlago in dobre finančne vzore, da lahko danes pomagam drugim.

Zahvala mojim strankam, prijateljem in sodelavcem

Hvala za zaupanje, hvala za vsa priporočila, hvala, da ste z mano. Brez vas danes ne bi bila tu, kjer sem, ko skupaj z Ano in Mitjo ter drugimi sodelavci orjemo ledino.

Hvala mojima poslovnima partnerjema, Mitji in Ani Vezovišek, ki sta pred menoj napisala čudoviti knjigi in mi rekla, da je prostor še za eno.

Hvala Nini, ker me je spodbujala in me vsak dan spraševala, kdaj bo lahko dobila osnutek v branje.

Hvala Lani za oblikovanje knjige. Krasno je spoznati človeka, ki ima toliko idej, kot jih imaš ti. Lepo je videti, da živiš za ustvarjanje in da si v tem našla svojo sanjsko pot.

O meni

Moje otroštvo je bilo lepo. Spomnim se prijetnega vonja in topline doma, ki ju privoščim vsakomur. Od četrtega leta se spomnim dogodkov, prej ne, a vem, da mi je bilo od nekdaj lepo. Živelimi smo z dedkom, očetom mojega očeta, Anton mu je bilo ime. Imel je določena pravila, a za otroke je bil to najboljši ded, kar si jih lahko predstavljate. S sestrico Tino naju je učil vožnje s kolesom, plavanja pod vodo, peli smo pesmice, zelo rad je kartal. Pri nas doma smo kartali, odkar pomnim. Tako sem že pri sedmih letih kartala z očetom, mamico, dedkom in stricem; to je bila moja najljubša igra, poleg igranja policajev in ravbarjev. Odrasli se niso mogli načuditi, kaj vse si lahko zapomnim: štela sem taroke, barve, vedela, koliko točk so zbrali nasprotniki, koliko jaz. Vsi, ki imate otroke, veste, da vas lahko premagajo v spominu. Preprosto si vse zapomnijo. Še danes hitro seštevam in odštevam prav zaradi iger s kartami iz otroških let.

V tistih časih nismo imeli veliko, pa vendar smo imeli vse. Očka in mami sta zidala hišo. Prijatelji so mešali beton, otroci smo se podili po travnikih, babice in dedki so pristavili kakšen kovanec. Življenje je bilo res lepo.

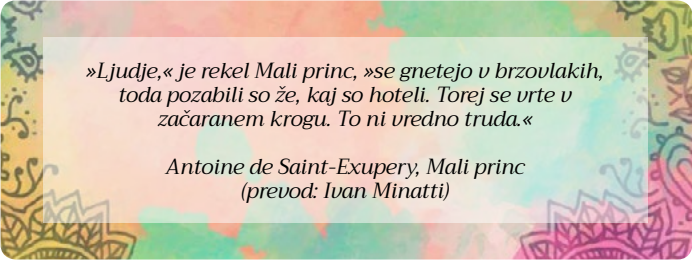
Ko sem šla v 1. razred, so ugotovili, da hitro tečem. Na tekmovanjih sem bila, na svoje veselje, vedno prva. Moj očka, s katerim sva bila kot rit in srajca, je bil najzvestejši in najglasnejši navijač na vsaki tekmi; ponosen je bil. Vsi so govorili, da imam hitre noge po babici. Moja babica je Helena Žigon, znana najstarejša slovenska maratonka. A vztrajala v tem športu nisem. Pa ne zato, ker ne bi hotela, temveč zato, ker me je bilo strah poraza. Strah pred tem, da bi razočarala očka. Pa čeprav on nikdar ni bil razočaran. Odločila sem se za karate, šport, ki mi je prirasel k srcu, a zanj nikoli nisem bila tako nadarjena. Res je, bila sem podprvakinja, ekipna prvakinja, a saj veš, konkurenca v tem športu ni tako močna.

V šoli mi je šlo vedno dobro. Uživala sem v športu, matematiki, angleščini in ruščini. Potem sta sledila študij in podiplomski študij (MscBA), ki sta mi dala še večjo širino ter okrepila poslovno in kmečko logiko. In ta kmečka logika se me drži še danes.

Ni treba, da si čudežen otrok, da bi poskrbela zase in za svojo seksi prihodnost. Potrebuješ le malce več finančne pismenosti ter načrt in disciplino, da slediš temu načrtu.

Tudi tebe zanima, zakaj je naslov knjige Neodvisna ženska z bičem? Nekateri so me spraševali, ali sem tako zelo huda, da imam pri svetovanjih bič. Ne, nimam biča in to ni takšen bič, kot ga poznaš. Res je, da ne sprejemam

izgovorov in da te, če zaideš s poti, res grdo pogledam, a ti dam hkrati tudi vedeti, da si zase odgovorna sama in da lahko največ narediš prav ti! To je bič, ki ga imaš v sebi in te opozarja, ko skreneš s poti ali brezciljno tavaš. In ja, sem na poti, da postanem neodvisna ženska in tudi ti si lahko, če se tako odločiš.

»Ljudje,« je rekel Mali princ, »se gnetejo v brzovlakih, toda pozabili so že, kaj so hoteli. Torej se vrte v začaranem krogu. To ni vredno truda.«

*Antoine de Saint-Exupery, Mali princ
(prevod: Ivan Minatti)*

Uvod

Naše življenje je, hočeš nočeš, povezano z denarjem. Upravljanje denarja je znanost, ki se je žal nismo naučili v nobeni šoli. Le malokatera ima to srečo, da je imela v odraščanju dobre vzornike. Bolj ali manj smo prepuščene same sebi in le upamo lahko, da so naše odločitve kolikor toliko prave.

A moje izkušnje kažejo, da tovrstne odločitve pogosto žal niso prave in da so finance eden najpogostejših vzrokov za stres. Če bi imela svoje ali družinske finance pod nadzorom, bi ti bilo mnogo lepše. In ne boš verjela, tudi zdravje bi bilo boljše. Postani gospodarica svoje prihodnosti in ne išči izgovorov, ki niso nič drugega kot ovira, da ničesar ne storiš drugače, kot si delala do zdaj.

Seveda, razen če:

- si super zadovoljna s svojim trenutnim stanjem,
- se pelješ po poti, ki je ravna in brez finančnega stresa, vse do konca.

V tem primeru bom vesela, če boš z mano delila svojo zgodbo. Vsaka uspešna zgodba nam da nov zalet, da še aktivneje stremimo k svojemu cilju. Naj srečne zgodbe postanejo gonilo naših uspehov in navdih za nov začetek.

Zakaj sem se odločila, da to knjigo posvetim ženskam?

Moje delo osebne finančne svetovalke je vedno pestro. Stranke imajo različne izzive in izkušnje, nekatere vodijo svoje finance, druge so odgovorne tudi za vodenje družinskih financ, torej upravljajo svoje in partnerjeve finance. A oboje je izredno odgovorno in ne najbolj preprosto. Pri svojih svetovanjih sem ugotovila, da imamo ženske vsaj pet skupnih značilnosti, ki imajo velik vpliv na našo prihodnost:

- **ne želimo veliko tvegati in so zato naši cilji težje dosegljivi,**
- **imamo v povprečju nižjo plačo in s tem nižjo pokojnino,**
- **živimo dlje,**
- **smo strastne nakupovalke;** ja, res je. Težko gremo mimo izložbe, ko vidimo tako lepe čevlje, jakno ali torbico,
- **živimo v limitu;** banke so tako dobre z nami, da nam odobrijo limit, nato nam ga po potrebi še malce povečajo, kajne?

Poglejmo, kako vsaka od teh značilnosti vpliva na našo usrano prihodnost.

1. Ne želimo veliko tvegati

Kadar govorimo o varčevanju ali naložbenju, smo ženske bolj previdne in manj samozavestne. Naše razmišljanje je celovitejše, zato se spopadamo z možnimi nevarnostmi, ki jim pripisujemo velik pomen. Naši portfelji so zato manj tvegani ali bolj konzervativni. Posledično lahko pričakujemo manjšo donosnost, naši cilji pa so zato težje dosegljivi.

2. V povprečju imamo nižjo plačo

Ženske v Sloveniji imamo v povprečju nižjo plačo. Poleg nižje plače na pokojnino žensk lahko vplivajo še drugi dejavniki: čas materinstva, polovični delovni čas zaradi skrbi za otroke, včasih tudi nekajletni popoln izostanek od dela. Vse to vpliva na našo pokojnino, ki je precej nižja od pokojnine moških; **ženske v Sloveniji imamo v povprečju za 24 odstotkov nižje pokojnine od moških** (EIGE, 2012). Razlika med pokojninami med moškimi in ženskami v Sloveniji je sicer manjša kot v celotni Evropski uniji, saj v Uniji upokojenke v povprečju prejemaajo za več kot 30 odstotkov nižje pokojnine od moških, je pa zato stopnja revščine starejših žensk v Sloveniji med najvišjimi v Uniji (EIGE, 2015).

3. Živimo dlje

Glede na povprečno starost ob upokojitvi in pričakovano življenjsko dobo lahko predvidimo, da bomo ženske v pokoju v povprečju preživele več kot 25 let oziroma 7 let več kot moški. In zakaj ženske živimo dlje?

- Ženske preprosto manj tvegamo kot moški. Poškodbe so namreč pogostejše vzrok za smrt pri moških. Del možganov, ki v sprednjem delu lobanje nadzoruje odgovornost in preračunavanje tveganosti, je pri ženskah bolj razvit kot pri moških. Na tem mestu nam je torej v prid, da smo tveganju manj naklonjene.
- Ženske delimo težave s prijatelji in se na ta način nekoliko razbremenimo stresa, medtem ko moški svoj stres zadržujejo v sebi.
- Več damo na zdravje. Pogostejše obiskujemo zdravnika, hodimo na preventivne preglede in ne zanemarjamo simptomov morebitnih bolezni.

4. Smo strastne nakupovalke

O tem se bom razpisala v naslednjem poglavju.

5. Živimo v limitu

Verjamem, da misliš, da je banka tvoja prijateljica, ki ti odobri limit, ko ga potrebuješ. Da si lahko kupiš stvari, ko nimaš več svojega denarja. Vprašanje pa je, ali veš, koliko za ta limit plačuješ. Včasih v hecu stranki povem, da bi bila z veseljem njena banka jaz, saj 10-odstotnih obresti ne dobim nikjer brez izredno velikega tveganja. Se ti zdi, da si zelo tvegana stranka in torej ne boš poravnala limita? Kako bi se počutila, če bi ti rekla, da poravnaj limit in od zdaj živi od tistega, kar imaš? Morda bi te malce stisnilo pri srcu. Kaj pa, če bi teh deset odstotkov, ki jih zdaj plačuješ banki, raje plačevala sebi? Se to sliši bolje?

To, da si dolžna, je pogost vzrok za tesnobo. Verjetno se strinjaš, da nič ni vredno več kot svobodno dihati. Hitro preberi, kaj lahko že danes storiš, če si se zaplezala:

- če tvoji stroški posojila zajemajo do 3-odstotne obresti glavnice, dolg odplačaj počasi in denar preusmeri v varčevanje za svojo prihodnost,
- če tvoji stroški posojila zajemajo od 3- do 5-odstotne obresti glavnice, dolg odplačaj čim prej,
- če tvoj dolg stane več kot 5-odstotne obresti glavnice, ga odplačaj takoj.

Sliši se preprosto, resnica je, da ni lahke poti, morala boš spremeniti vzorce. Ana Vezovišek bi ti svetovala, da stori takole:

1. sestavi seznam vseh svojih dolgov,
2. odpravi vse nepotrebne izdatke. Poudarek je na vseh, tudi če stanejo malo; 5 evrov + 5 evrov + 5 evrov boš od zdaj raje namenila odplačevanju dolgov,
3. svoje dolgove razvrsti po velikosti od najmanjšega do največjega in jih takoj začni odplačevati. Če izbiraš med dvema, vedno izberi tistega z višjo obrestno mero.

Ko boš odplačala vse dolgove, me pokliči, da ti čestitam.

Ali si že ugotovila, kako naše značilnosti vplivajo na usrano prihodnost?

Pred časom sem izgubila deda. Ni bilo lahko. A še vedno je, hvalabogu, z nami moja babi, ki živi v hiši v Ljubljani. Ker je imel ded zelo dobro plačo in posledično pokojnino (pokojnine so bile namreč v času pred osamosvojitvijo človeka dostojne), smo ji svetovali, naj po dedovi smrti zaprosi za vdovsko pokojnino. To se je v njenem primeru splačalo, saj je sama imela precej nižjo pokojnino, zdaj pa namesto svoje prejema 70 odstotkov moževe. Babi močno pogreša deda in se večino časa ukvarja z njegovo izgubo, a finančnih težav nima. Sicer slaba tolažba, pa vendar. Spomni se, kolikokrat si ti ali tvoji bližnji niste mogli vzeti časa zase ali za slovo, ker ste se morali ukvarjati z vprašanjem, kako boste položaj finančno rešili. Prepogosto.

Želim si:

- da bi imela lepo jesen življenja,
- da te ne bi skrbelo za vsakdanji kruh,
- da bi lahko uresničila svoje želje, potovala, si privoščila koncert ipd.,
- da bi bila zdrava,
- da bi v prihodnjih 20 letih dosegla finančno neodvisnost.

Zato sem se odločila, da to knjigo posvetim ženskam. To ne pomeni, da lahko delo opravim namesto tebe. Ne, tega ne morem in ne znam. Sama boš morala zavihati rokave in se podati na pot svoje neodvisnosti. A verjemi, vredno je.

Marsikdo mi reče, zakaj toliko razmišljam o prihodnosti. Saj ne več. Jaz sem namreč svojo dorekla, živim tu in zdaj, mirno in srečno. Zdaj si ti na vrsti.

*Danes boš obrnila nov list!
Seksi čevlje in seksi torbico boš
zamenjala za seksi prihodnost!*

Je... se, svoboda!

Imaš občutek, da si se odpovedala svoji svobodi? Da te potolažim, to ni bila tvoja zavestna odločitev, to je odločitev sistema, ki te počasi upogiba, da boš nekoč dovolj upognjena in boš lahko delovala tako, kot te potrebuje.

Se tudi tebi zdi, da je sistem kot narejen za ženske ali da smo morda me idealno ustvarjene za ta sistem? Res je, da smo ženske večje potrošnice kot moški in da imamo na voljo vse, kar si poželimo: od krem proti gubam, petk, do ekozdravja. Toda ali se tudi ti kdaj vprašaš, kakšno je tvoje zadovoljstvo z nakupom cunjic ali drugih razkošnih dobrin? In kako dolgo traja? Je to res pot, ki ji želiš slediti?

Velikokrat se spomnim časa, ko sem bila majhna, ko ni bilo stvari na vsakem vogalu, ni bilo oglasov ob cesti ... Smo bili takrat nesrečni? Je res tako pomembno, oblačila katere znamke nosim, kakšna očala imam in kateri avto vozim?

Pred časom sem prebrala članek dr. Vesne Godina in v njem omenja: »Vsi nasveti in postopki, ki nam jih trg ponuja, so namenjeni samo temu, da trg ostane. Kreme proti gubam ne delujejo, ker proizvajalci niso tako neumni, da bi v kremo dali nekaj, kar bi resnično delovalo. Trg ne bo dajal dejansko koristnih nasvetov, ker to kapitalu ni v interesu. Živimo v najbolj nesrečni družbi od vseh možnih. Cilj kapitala je samo to, da ugotoviš, da nisi popolna, nato pa ukrepaš. Če bi bila kronično zadovoljna, bi bila namreč zelo slaba potrošnica.«

Smo družba robotov

Da sem kot robot, me je prešinilo že pred časom, ko sem vsako jutro ob isti uri stala na križišču, v katerem sem opazovala dogajanje okoli sebe. Ugotovila sem, da skoraj vsak dan srečujem istega človeka, ki sprehaja psa, dva tekača, ki merita svoj čas (po možnosti zato, da ne bosta zamudila v službo), ne boš verjela, videvala sem celo iste voznike. In nekega dne sem se vprašala: »Si res vse življenje želim stati na tem križišču ob točno določeni uri in videti iste ljudi?«

To je bil še čas, ko sem vsak dan dobesečno hitela od doma v vrtec, iz vrtca v službo, iz službe v vrtec, če sem bila jaz tista, ki sem prevzela otroka, in nato domov. Če mi ni bilo treba po otroka v vrtec, sem »prosti čas« izkoristila, da sem delala še malce dlje in se domov vrnila zvečer.

A zanimivo je, da te delo vedno počaka. In ne glede na to, koliko delaš, vedno se najde kaj novega: novi projekti, nove naloge, ki bi morale biti končane včeraj. Ti je to znano? Takrat si nisem znala zamisliti, da bi si med službenim časom vzela eno uro časa in odšla na primer na sprehod ali daljše kosilo itd. Povsem lahko pa sem si predstavljala, kako vsak ponedeljek delam do poznih večernih ur.

Pablo Neruda: Počasi umira

*Počasi umira, kdor postane suženj navad,
ki si vsak dan postavlja iste omejitve,
kdor ne zamenja rutine, kdor si ne upa zamenjati barv,
kdor ne govori s tistimi, ki jih ne pozna ...*

*Ne dovoli si počasnega umiranja!
Tvegaj in uresniči želje še danes!
Živi za danes ...*

Je... se. Svoboda!

Ja, res je, naslov je zelo podoben prejšnjemu, a ni povsem enak. Opaziš razliko?

Pred kratkim je imela umetnica in kolegica Darinka razstavo. Ni me presenetilo, da je bilo njeno delo znova imenovano za eno najboljših. Sama je vsekakor netradicionalna, posebna in taka so tudi njena dela. Tokratno delo je ponazarjalo, da smo vsi črne mravljice, ki hodimo po poti, ki so jim jo utrlji drugi. Le ena mravljica – bela – se je odločila, da bo hodila po drugi poti. Želela je biti drugačna.

Odločila se je in rekla: »Je... se. Svoboda!«

Odločitev je vse, kar potrebuješ. Ne pravim, da postani revolucionarka, želim pa si, da ima tvoje življenje smisel. Bodi drugačna od drugih. Saj vem, verjetno razmišljaš, da biti drugačna v našem sistemu pomeni:

- da imaš lahko težave, ker nisi v skladu z že ustaljenimi normami,
- da si izločena,
- da nisi normalna. Toda ali si res želiš biti normalna, če je to, kar počnemo danes, normalno?

Slika 1: Izdelek umetnice Darinke Lapajne

Ali si opazila, da je večina ljudi danes nesrečna? Večina jih ima kredite, živi od plače do plače in ne ve, kako bo preživela, če ne bo dobila naslednje plače. Si res želiš biti normalna in capljati z njimi?

»Normalno je, da se oblečeš in odpraviš na delo. Se voziš v koloni z avtom na lizing, s ciljem priti v službo, da lahko plačaš obleko in avto in hišo, ki je prazna večino dneva, da si lahko privoščiš v njej živeti.«

Ennie Goodman

Sama sebi največja sovražnica

Se še spomniš svojih novoletnih zaobljub? Si katero uresničila? In potem pride novo leto in novo novo leto in tako znova in znova, zaobljube se ponavljajo, želje ostajajo iste, a žal neuresničene. Ali si to res lahko privoščiš?

Zakaj misliš, da se bo nekaj spremenilo, če počneš vse enako?

AH, KJE JE ŠE PENZIJA!

Z varčevanjem
sem že poskusila,
a bila razočarana.

KO BOM STARA,
BOM IMELA NIŽJE
ŽIVLJENJSKE
STROŠKE.

Od svoje plače BI
LAHKO ZA VARČEVANJE
NAMENILA TAKO
MALO, DA NIMA
SMISLA.

Ne najdem se v množici
finančnih produktov in
jih ne razumem.

Finance niso zame.

Država vse vzame.

ZAKAJ BI VARČEVALA?
Saj penzije tako
ALI TAKO NE BOM
DOŽIVELA.

Premlada sem,
da BI SKRBELA ZA
FINANCE.

Zdaj si si obljubila, da je čas za spremembo. Zato se vsakič, ko boš iskala izgovor, spomni na to, ga zakleni v predal in ključ zavrzi.

»Bodimo realni. Dajati na stran tisto, kar zaslužimo danes, je približno tako, kot če bi rekli psu, naj si shrani polovico hrane za jutri.«

Simon Pearce

1. Ah, kje je še penzija!

Obrestno obrestni račun je močna sila finančnega sveta, ki tudi iz majhnih zneskov na dolgi rok dela čudeže. Zavedaj se, da se na vsakih deset let zamujenega varčevanja stopnja varčevanja podvoji ali celo več kot podvoji.

Tabela 1: Stopnja varčevanja v odstotku neto plače glede na leta varčevanja

	Začetek varčevanja pri			
	25 letih	35 letih	45 letih	55 letih
Stopnja varčevanja	5 %	10 %	20 %	52 %

Vir: Lastni izračun

V primeru, da začneš varčevati pri 25 letih, potrebuješ za svojo dostojno prihodnost nameniti le 5 odstotkov svoje plače, v kolikor začneš varčevati 20 let kasneje, torej pri 45 letih, pa že 20 odstotkov. V izračunu so upoštevane 5-odstotna realna donosnost v času varčevanja, 1-odstotna v času izplačevanja in 80-odstotna nadomestitvena stopnja, če se upokojiš pri 65 letih in si izplačuješ dodatno rento 25 let. Predpostavka je, da boš iz prvega stebra prejela 50 odstotkov svoje zadnje neto plače. Če bo višina nižja, bi morala varčevati več, to velja tudi, če boš živela dlje.

2. Ko bom stara, bom imela nižje življenjske stroške.

Žal to ne drži, saj se v starosti poveča možnost bolezni in povezanih stroškov, zato izgovor, da boš na stara leta potrebovala manj, črtaj s seznama. Živela boš dlje kot tvoji dedki in babice, poleg tega boš tudi bolj zdrava in pri močeh. Bi si res želela leta in leta močnih nog in bistre glave ždeti pred televizorjem? Ali pa bi rada zares živela tudi pri 85 letih?

3. Z varčevanjem sem že poskusila, a bila razočarana.

Poišči prave razloge in sprejmi svoj delež odgovornosti – si sklenila varčevanje za 25 let in ga prekinila po petih? Si vsa jajca vložila v eno, tvegano košaro? Si denar vsakih nekaj let preselila iz enega v drug finančni produkt? Ni panike, storila si nekaj napak in se iz njih nekaj naučila. Zdaj boš stopila na pravo pot.

4. Ne najdem se v množici finančnih produktov in jih ne razumem.

Ja, to pogosto slišim in res bi bilo prav, da ne sklepaš stvari, ki jih ne razumeš. A zakaj je potem toliko napačnih stvari sklenjenih?

Tudi fizike prvi dan v šoli nihče ni razumel, pa smo se je vseeno naučili vsaj nekaj. Danes so nam na voljo vse informacije, poišči jih! Ključno je, da veš, kaj želiš doseči z varčevanjem, koliko si pripravljena tvegati za dosego cilja in komu boš zaupala svoja sredstva. Ne dopusti pa, da te zavede pohlep. Vedno znova se izkaže, da stvari, ki se zdijo predobre, da bi bile resnične, tudi v resnici so in na koncu ostaneš praznih rok.

5. Od svoje plače bi lahko za varčevanje namenila tako malo, da nima smisla.

Tudi če lahko privarčuješ le nekaj deset evrov na mesec, je to boljše kot nič. Ker si pametna in iznajdljiva, ni vrag, da v bližnji prihodnosti ne bi zaslužila več in boš lahko tudi za varčevanje namenila več. Naj ti namignem, da naša Ana Vezovišek vedno najde možnost tudi pri zdajšnjih prihrankih.

6. Zakaj bi varčevala? Penzije tako ali tako ne bom doživela.

Oblikovanje pokojninskega načrta z naslovom Zgodnja smrt ni načrt. Kaj pa, če boš doživela 90 let? Za to imaš res veliko verjetnost. Da boš doživela 100 let, je malo manj verjetno, vendar je. Raje načrtuj krasno prihodnost in jo tako tudi živi.

Če si danes na poti, ki ti ne ustreza in te ne pelje tja, kamor želiš, moraš nekaj spremeniti. Nihče tega ne bo naredil namesto tebe. Ti si tista, ki imaš moč to spremeniti. Veš, da če boš še naprej delala isto in upala na drugačen rezultat, ne boš uresničila svojih želja.

*Bodi iskrena do sebe in si priznaj,
če ne želiš doseči svojega cilja!*

Nič več ni tako, kot je bilo

Ko govorimo o prihodnosti ... **Kdaj bi pravzaprav morale začeti varčevati za prihodnost, da bo iz negotove postala seksi?**

Izbiraš lahko med temi možnostmi:

1. prva zaposlitev,
2. poroka,
3. otroci,
4. približujem se upokojitvi,
5. sem upokojena.

Si ugotovila? Seveda, ob prvi zaposlitvi. Moj namen ni, da bi te obremenjevala s številkami, a nekaj števil je vendarle potrebnih, da ti bo jasno, kdaj moraš stvari vzeti v svoje roke.

Res je, da že ob prvi zaposlitvi začneš obvezno varčevanje za svojo prihodnost, za pokojnino. A žal ti prispevki, ki jih danes plačuješ iz bruto plače, ne bodo prinesli tvoje seksi pokojnine. Neizpodbitno je, da bodo pokojnine iz prvega stebra skromne.

Poglejva si primer, ki je sicer prikazan za moške, ki se jim, mimogrede, tudi ne godi dobro in bodo prav tako morali poskrbeti za svojo seksi prihodnost, a nič drugače ne bi bilo za žensko, le da bi bil odmerni delež 60,25 odstotka namesto 57,25 odstotka. Osnova je najboljših zaporednih 22 let v letih od 1981 do 2002, in sicer v višini 1.521,29 evra. Naj poudarim, da v tem obračunu nista vključena malica in prevoz, temveč samo postavke, od katerih plačuješ prispevke. Pokojnina, ki jo bo prejemal moški, ki je pridno delal 40 let, je 57,25 odstotka osnove, kar znese 871 evrov. In ne boš verjela, čeprav je znesek precej nižji od tega, kar je vajen, je mnogo višji od slovenske povprečne pokojnine.

Slika 2: Primer izpisa informativnega izračuna

Prikaz 22 - letnih pokojninskih osnov			
obdobje	povprečna mesečna osnova SIT	povprečna mesečna osnova EUR	
1979 - 2000	361657,36	1509,17	
1980 - 2001	362727,86	1513,63	
1981 - 2002	364562,52	1521,29	
1982 - 2003	362621,98	1513,19	
1983 - 2004	361441,37	1508,26	
1984 - 2005	360654,69	1504,96	
1985 - 2006	354628,31	1479,83	
1986 - 2007	0,00	1447,40	
1987 - 2008	0,00	1415,99	
1988 - 2009	0,00	1400,99	
1989 - 2010	0,00	1365,28	
1990 - 2011	0,00	1343,52	
1991 - 2012	0,00	1347,88	
1992 - 2013	0,00	1341,20	
1993 - 2014	0,00	1313,12	
1994 - 2015	0,00	1305,26	

Za zavarovanca je najugodnejša 22 - letna pokojninska osnova na podlagi plač oziroma osnov zavarovanja iz obdobja 1981 - 2002 in znaša 1521,29 EUR.

Odmera in uskladiitev pokojnine od dejanske pokojninske osnove			
Datum pričetka izplačevanja	: 1.11.2016	Dejanska pokojninska osnova	: 1.521,29
Odstotek	: 57,25	Znesek pokojnine	: 870,93

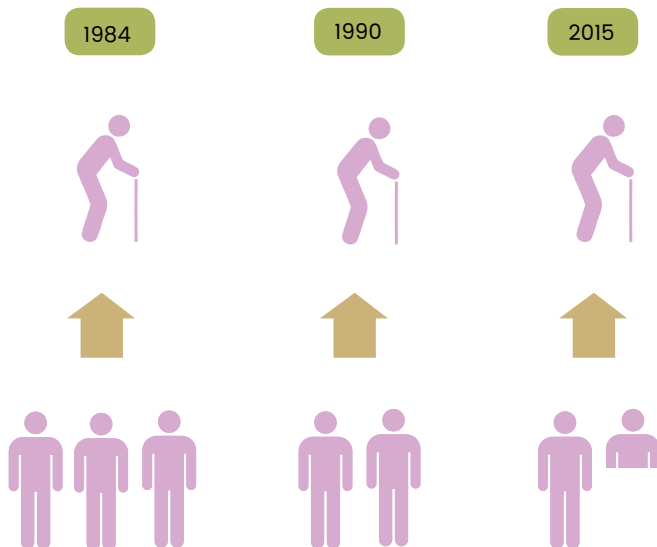
Pokojnina po dejanski osnovi znaša 870,93 EUR.

Vir: ZPIZ, oktober 2016

Se morda sprašuješ, zakaj tako padanje višine pokojnin?

1. Projekcije ZPIZ-a kažejo, da se bo delež starejših od 65 let s 17 odstotkov v letu 2013 do leta 2060 povečal na 29 odstotkov.
2. Naša življenjska doba naj bi se vsako leto podaljšala za dva meseca, to pomeni, da naj bi leta 2060 ženske v povprečju živele do 89. leta.
3. OECD za ciljno stopnjo nadomestitve predlaga 70 odstotkov zadnje mesečne plače. To na splošno pomeni, da mora biti tvoja pokojnina vsaj v višini 70 odstotkov zadnje plače, da ti ne bi bilo treba spreminjati življenjskih navad. Menim, da bi morala biti nadomestitvena stopnja še višja, 80-odstotna.
4. Razmerje med številom delavcev in upokojencev se drastično manjša. Leta 2015 je delal samo še 1,3 človeka za enega upokojenca, še pred 35 leti pa je bilo to razmerje 3 : 1.

Slika 3: Število zavarovancev na upokojenca od leta 1984 do leta 2015

Vir: ZPIZ

Profesorji z Ekonomske fakultete v Ljubljani so že pred časom prikazali dejanski razvoj izračuna pokojnine ter opozorili na potrebne spremembe in prepočasno odzivanje države in finančnih institucij. Izračun predpostavlja moškega, ki je ves čas prejemal povprečno plačo in se upokojil s 40 leti pokojninske dobe. Zdaj se verjetno sprašuješ, zakaj moškega? Ker izračuna za ženske ni, saj je posebnosti pri ženskah več in je izračun težje narediti. V vsakem primeru danes v primeru izračuna pokojnin med spoloma ni večjih razlik. Dejanska odmerna stopnja je 57,25 odstotka za moške in 60,25 odstotka za ženske.

Tabela 2: Upadanje višine pokojnine od leta 2000

Upokojitev v prvi polovici leta	Odmerna stopnja za moškega s 40 leti pokojninske dobe (v %)	Valorizacijski količnik v predhodnem letu	Dejanska odmerna stopnja za moškega s 40 leti pokojninske dobe (v %)	Osnova
Pred letom 2000				Najboljših zaporednih 10 let
2000	84,75	0,841	71,27	Postopno podaljševanje na najboljših 18 zaporednih let do leta 2008
2001	84,25	0,821	69,17	
2002	83,75	0,829	69,43	
2003	83,25	0,791	65,85	
2004	82,75	0,787	65,12	
2005	82,25	0,772	63,50	
2006	81,75	0,777	63,52	
2007	81,25	0,763	61,99	
2008	80,75	0,749	60,48	
2009	80,25	0,754	60,51	
2010	79,75	0,755	60,21	
2011	79,25	0,740	58,65	
2012	78,75	0,732	57,65	
2013–2020	57,25	1,000	57,25	Postopno podaljševanje na najboljših 24 zaporednih let do leta 2018
BELA KNJIGA	Predlog je postopno podaljševanje na najboljših 34 zaporednih let.			

Vir: Čok, Sambt, Berk Skok in Košak, 2010 in 2016, ZPIZ

Kaj to pomeni? Če bi bila tvoja povprečna plača v najboljših 24 zaporednih letih 1.000 evrov neto, bi ob trenutni zakonodaji ob upokojitvi prejela 600 evrov, moški celo nekoliko manj, 570 evrov.

Kaj lahko pričakuješ? Kot je razvidno iz tabele, se nižata tako dejanska odmerna stopnja kot osnova. Če veš, da je nova bela knjiga že napisana, po kateri boš iz svojih prispevkov v prvi steber gotovo prejela manj, razen če si tik pred upokojitvijo, potem veš, da ne moreš računati, da bo v prihodnje kaj bolje. Sama boš morala poskrbeti zase.

Idealno bi torej bilo, če bi začela varčevati takoj po študiju. Predstavlja si, da si zelo mlada, pravkar si končala šolo, upokojitev je desetletja daleč. Prepričana si, da jo lahko še nekaj let ignoriraš, preden boš o njej začela razmišljati. Imam prav?

Seveda imaš vso pravico čakati. A običajno je to tako, kot bi pisala diplomsko nalogo. Če jo napišeš še v sklopu študija, v enem kosu, je to mala malica, če pa si oddahneš od napornih izpitov in se zaposliš, pa ugotoviš, da ti diplomska naloga visi nad glavo še več let po končanem študiju. Marsikatera je ne bo nikoli spisala. In tega si ne boš privoščila. Tvoja diplomska naloga se piše zdaj in z njo ne boš več odlašala.

Ne bo lahko, a je vredno

Se spomniš svojih dijaških in študentskih let? Kolikokrat si se učila ponoči, naredila dodatno nalogo, tudi ko ni bilo potrebno in pomagala še sošolcu ali sošolki? Kolikokrat si se v svoji prvi službi želela izkazati svojemu nadrejenemu in sodelavcem? Delala si ponoči, za vikende, samo zato, da bo tvoj dodatni trud poplačan. Morda si pozneje iz tega razvila celo svoj posel.

Ali veš, zakaj si bila takrat tako zelo strastna?

Če si nekaj res želiš, si se pripravljena nadpovprečno truditi. Ni ti težko delati več kot običajno. Ker delaš s srcem in ker hodiš po poti, ki si jo sama izbrala.

Preprosto pravilo življenja razkriva, da če se odločiš za lahko in lagodno življenje, se običajno tvoje življenje obrne v nelagodno in težko. 90 odstotkov ljudi se odloči za to pot, saj je kratko in sladko preprosto preveč privlačno na kratek rok. Odločimo se ignorirati dolgoročne posledice.

Lahko pa se odločimo, da vlagamo svoj čas, se učimo, preživimo dodatne ure v svojih projektih, torej izberemo težjo in manj lagodno pot. V tem primeru je pot na dolgi rok mnogo lažja in cilji dosegljivejši.

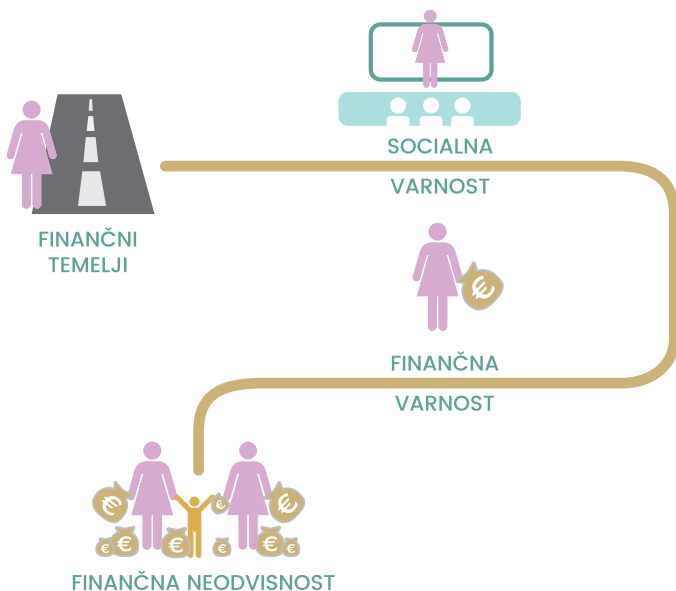
In kaj to pomeni zate? Si si kdaj rekla, če bi bila deset let mlajša, bi pa ... Potem je minilo naslednjih deset let in zgodba se je ponovila, le da bi bilo danes tvoje življenje popolnoma drugačno, če bi se le tako odločila pred desetimi leti.

Odloči se! Zastavi si cilj in mu sledi. Hitreje ko boš hodila, hitreje boš prispela na cilj. Si že slišala za učinek snežne kepe? Ko boš dosegla prvi mejnik, boš ugotovila, da je pot do drugega mnogo lažja. Ko boš prišla do drugega, boš že skoraj tekla do tretjega ... In tako bo tvoj cilj, če se ga boš resno lotila, dosežen običajno prej, kot si danes zamišljaš.

Osebnе finance so tako kot šport: začeti je težko, a ko dobiš kondicijo, lahko tečeš hitreje in daljše razdalje.

Verjamem, da bodo nekatere dosegle celo finančno neodvisnost. Več o tej bo sledilo proti koncu knjige, ko bo za nami že prehojena pot do finančne varnosti in ko bo naša kondicija že mnogo boljša.

Slika 4: Od finančnih temeljev in finančne varnosti do finančne neodvisnosti

Vir: Vezovišek Akademija

Ne bom ti lagala! Pot do prvega mejnika ni lahka. Zato pa je nagrada toliko slajša. Povprečen trud pomeni povprečen rezultat, a jaz verjamem, da ti nisi povprečna, da si želiš več in da od sebe zahtevaš več!

Vzemi svinčnik in papir v roke in greva na delo. Z nasmehom na obrazu, ker počneš to, kar želiš. Delaš spremembo na bolje, zase.

BELEŽKA: NAREDI SPREMEMBO!

Kaj boš storila drugače od tega trenutka?

Varčevala bom za svojo super seksi prihodnost!

Ti je že kdaj kak fant v uho zašepetal: »Mhhmmm, pokojnina. Poskrbel bom, da ti bo lepo tudi na starost.« Ti pa si si mislila: »To, ja! Še govori.«

Japajade. Verjetno ne! Ne zveni prav nič seksi! Zdaj pa si predstavljaš sebe, ko si šepetaš:

»Tooo, varna prihodnost, dokazala si bom, da zmorem.

To, nimam več kreditov.

To, ostalo mi je 15 odstotkov prihodkov.

To, ostalo mi je 30 odstotkov prihodkov.

To, ostalo mi je 50 odstotkov prihodkov.

To, ni mi treba delati tukaj, če ne želim.

To, sploh mi ni treba več delati, če ne želim.«

Kakšen občutek imaš? Če je dober, potem razumeš, kam želiš priti in kam boš šla. Če pa ti je vseeno, potem beri naprej, morda se najdeš v nadaljevanju.

Želim iti po poti seksi pokojnine, a ne vem, kako začeti!

Bravo, priznala si si, da ne veš, kako začeti. Morda si tudi malo prestrašena. A vеди, da so se tako počutili vsi, ko so začeli. A sama pri sebi si mislim, če jaz lahko to dosežem, potem sem prepričana, da lahko tudi ti. Pojdiva korak za korakom. Tisti papir in svinčnik – ju še imaš v rokah?

Še prej pa si zavrti glasbo: Getting some fun of life od Madeline Peyroux.

Prvi korak – popiši svoje premoženje in obveznosti

Da lahko narediš kakršno koli spremembo v svojih osebnih financah, moraš ugotoviti, pri čem si. Če ne veš, kaj imaš danes, ne moreš pričakovati, da boš vedela, kaj moraš storiti danes, da boš imela lepši jutri. Naj te opozorim, lahko se zgodi, da ti ne bo lahko. Biti poštena do sebe, si nastaviti zrcalo in ugotoviti, da stvari ne delaš prav, ni lahko, a je edina prava pot, če želiš spremembo.

Ko govorim o premoženju in obveznostih, govorim o osebni bilanci stanja. Ta pogosto izgleda nekako takole:

Tabela 3: Julijina osebna bilanca

Premoženje		v €
Likvidnostni portfelj	Gotovina v nogavici	1.000 €
	Denar na TRR	11.000 €
	Denar na varčevalnem računu	
	Depozit pri banki	
Naložbeni portfelj	Delnice, obveznice	
	Vzajemni skladi, naložbena življenjska zavarovanja, pokojninski skladi	4.430 €
	Nepremičnine (dom)	80.000 €
	Nepremičnine (vikend, druge)	
	Žlahtne kovine	
	Hedge skladi, skladi zasebnega kapitala	
	Umetnine, glasba, starodobjniki	
	Druge valute, kriptovalute	
	Avto, plovila	6.000 €
	Vrednost lastniških deležev v podjetju	
Skupaj		22.430 €
Obveznosti		
	Izkorišчени limit na TRR	-600 €
	Limit na kreditnih karticah	
	Hipotekarni kredit	-86.000 €
	Drugi krediti, lizing	
Skupaj		-86.600 €
SKUPAJ		-64.170 €

To je osebna bilanca Julije, mame, ki ti bo v pomoč v večini korakov, da boš lažje razumela, kako razmišljati na lastnem primeru. Če imaš partnerja in vodita skupne finance, potem oblikujta skupno osebno bilanco. To velja tudi za druge korake.

Julija je stara 33 let in ima enega otroka, starega 7 let. Ima partnerja, s katerim imata še vedno ločene finance, zato bo v nadaljevanju prikazana samo njena situacija. Nihče od njiju do danes ni razmišljal, da bi finance vodila skupaj. Tega nista bila vajena od doma, zato jima je bilo do zdaj logično, da vodita vsak svoje. A pomisli, kako lepo in lažje je, če imaš skupne finance. Zamisli si, da imaš naenkrat 2.500 evrov družinskega proračuna, s katerimi razpolagata. Življenje je precej preprostejše, kajne? Zamisli si tudi, kako bo, če bo eden na stara leta preskrbljen, drugi pa bo komaj shajal. Si predstavljaš takšno skupno življenje?

Tudi sama svetujem vodenje skupnih, tj. družinskih financ, če se dva odločita za družinsko življenje. Le redkokdaj to odsvetujem, na primer kadar je eden zelo skromen, drugi pa živi razkošnejše in nikakor ne moreta najti srednje poti. V vseh drugih primerih je finance bolje imeti pod eno streho in se za večje naložbe odločati skupaj: naložbe nad na primer 300 evri.

Iz tabele si morda ugotovila, da je Julijina osebna bilanca pozitivna, a v resnici ni tako. Težava je, da lastnega doma nikoli ne upoštevaš v svojem premoženju, saj nekeje moraš bivati. Izjema bi bila, če bi dom na primer oddajala ali če bi bil vreden veliko več, kot potrebuješ, ter bi ga bila pripravljena prodati in živeti v manjšem. Če ni tako, vrednost doma izločiš iz bilance. Robert Kiyosaki je to obširneje razložil v svoji e-knjigi *Get Your Financial Home in Order*.

To v Julijinem primeru pomeni, da je njena osebna bilanca negativna, in sicer za -64.170 evrov.

BELEŽKA: Osebna bilanca stanja

Popiši svoje premoženje in obveznosti ter sestavi svojo osebno bilanco. Tako boš ugotovila, koliko si vredna oziroma kaj dejansko imaš. V finančnem smislu seveda.

Premoženje		v €
Likvidnostni portfelj	Gotovina v nogavici	
	Denar na TRR	
	Denar na varčevalnem računu	
	Depozit pri banki	
Naložbeni portfelj	Delnice, obveznice	
	Vzajemni skladi, naložbena življenjska zavarovanja, pokojninski skladi	
	Nepremičnine (dom)	
	Nepremičnine (vikend, druge)	
	Žlahtne kovine	
	Hedge skladi, skladi zasebnega kapitala	
	Umetnine, glasba, starodobjniki	
	Druge valute, kriptovalute	
	Avto, plovila	
	Vrednost lastniških deležev v podjetju	
Skupaj		
Obveznosti		
	Izkoriščeni limit na TRR	
	Limit na kreditnih karticah	
	Hipotekarni kredit	
	Drugi krediti, lizing	
Skupaj		
SKUPAJ		

Tvoje misli:

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

Drugi korak – popiši svoj proračun

Ugotovila si, koliko si vredna danes, zdaj pa bova ugotavljali, koliko prihodkov ustvarjaš in koliko zapravljaš na mesec. To je pomembno za načrtovanje prihodnosti. Ocenjevati nekaj čez palec običajno pomeni, da nimaš pojma in da boš neuspešna. Zato se tega loti resno.

Naredi si svojo razpredelnico, v njo zapiši svoje prihodke in izdatke. Če vodiš skupne finance, tj. družinske finance, seštej zneske obeh, svoje in partnerjeve. Bodi pozorna, da so nekateri stroški enkratni in da jih v tabelo zapišeš šele, ko nastopijo, na primer registracija avta je 480 evrov in je enkratni izdatek. V tabeli bi to upoštevala pod Prevoz 40 evrov/mesec.

Tabela 4: Julijin proračun po kategorijah (za povprečni mesec)

Prihodki	1.350 €	100 %
Iz dela	1.250 €	93 %
Iz kapitala	0 €	0 %
Ostalo	100 €	7 %
Izdatki	1.350 €	100 %
Bivanje	250 €	19 %
Oprema in tehnika	30 €	2 %
Prevoz	225 €	17 %
Hrana in pijača	250 €	19 %
Zdravje	30 €	2 %
Oblačila in obutev	70 €	5 %
Otroci	100 €	7 %
Osebnost	80 €	6 %
Dopust	75 €	6 %
Darila	75 €	6 %
Zame	50 €	4 %
Varčevanje	115 €	9 %

Da bi bil tvoj proračun realen, moraš to početi 12 mesecev, ker boš le tako zajela res vse stroške, ki nastanejo čez leto. Glede na izkušnje ti lahko povem, da se boš prve tri mesece lovila, potem pa boš že prava strokovnjakinja. Zapisuj si vse izdatke, tudi tiste, ko greš na kavo ali si kupiš samo nekaj za prigriznit.

Lahko pa sistem malce prelisičiš: že danes pomisli in popiši vse izdatke, ki nastanejo čez leto. Če gre za enkraten izdatek, ki pa je za vse leto (na primer registracija, članarina ipd.), ga deli z 12 in dobiš povprečni mesečni izdatek. Tako dobiš povprečni mesečni izdatek za vsako posamezno kategorijo. To je tudi tisto, kar si želiš, da lahko načrtuješ vnaprej. Tako te ne bo več presenetil enkraten izdatek, ki ga lahko že vnaprej načrtuješ in zanj že vnaprej varčuješ.

Iz tabele je razvidno, da ima Julija 1.350 evrov prihodkov, in sicer 1.250 evrov iz plače (od tega 1.100 evrov neto + malica in prevoz), 100 evrov pa dodatno zasluži s svetovanjem na področju zdrave prehrane.

V tabeli so nanizane tudi kategorije, ki kažejo, kam njeni evri odtekajo. V resnici ni pomembno, kako boš sama razporedila svoje kategorije, pomembno je, da boš izdatke vodila enako, le tako boš pravzaprav ugotovila, ali se ti izdatki za to kategorijo povečujejo ali zmanjšujejo.

Julija trenutno varčuje 9 odstotkov svojih prihodkov; pravimo, da je njena stopnja varčevanja 9-odstotna. Je to dovolj? Odvisno od tega, kdaj je začela varčevati in kaj je cilj njenega varčevanja. O tem več v nadaljevanju.

V splošnem pravimo, da naj bi varčevale vsaj 10 odstotkov svojih prihodkov, namen teh sredstev pa je predvsem dolgoročen: to pomeni, da jih boš nalagala za prihodnost. Žal pa glede na današnje razmere, ko bomo iz prvega pokojninskega stebra dobile mnogo manj, kot je to veljalo za naše starše ali stare starše, 10 odstotkov večinoma ne bo več dovolj. Zato se že na začetku odloči za vsaj 15 odstotkov.

Za vodenje proračuna svetujem uporabo Excela ali druge brezplačne aplikacije za vodenje, ki jih danes že zlahka najdeš na svetovnem spletu. Sicer bi lahko evidenco vodila tudi v zvezku, a je slabost v tem, da v zvezku običajno ne računaš sproti izdatkov in te lahko seštevke na koncu meseca presenetijo.

BELEŽKA: Moj proračun

Prihodki	v €	v %
Iz dela		
Iz kapitala		
Ostalo		
Izdatki	v €	v %
Bivanje		
Oprema in tehnika		
Prevoz		
Hrana in pijača		
Zdravje		
Oblačila in obutev		
Otroci		
Osebnost		
Dopust		
Darila		
Zame		
Varčevanje		

Tretji korak – odhodki večji od prihodkov

Morda boš sprva ugotovila, da so tvoji/družinski odhodki večji od prihodkov. A naj te to ne prestraši in ne odvrne od namer. Tu si, ker si želiš spremembo! Če potrebuješ pomoč v tem koraku, ti svetujem knjigo prijateljice in prve finančne coachinje v Sloveniji Ane Vezovišek: Na pomoč! Kako naj ravnam z denarjem?, ki ti res elegantno oriše pot, kako do boljšega proračuna.

Izgovori kot *Ne zmorem* niso dovoljeni. **Verjemi, da lahko običajno takoj najdeš vsaj 10 % svojih prihodkov, ki jih lahko nameniš za prihodnost.**

Kako lahko zmanjšam svoje stroške?

Naj ti pomagam s tabelo, ki prikazuje povprečno porabo slovenskega gospodinjstva po kategorijah.

Tabela 5: Povprečna letna poraba sredstev po kategorijah na gospodinjstvo

Kategorije	Povprečno na gospodinjstvo	
Hrana in brezalkoholna pijača	2.751 €	14,29 %
Alkoholna pijača, tobak	357 €	1,85 %
Obleka in obutev	1.124 €	5,84 %
Stanovanje, voda, elektrika, plin in drugo gorivo	2.625 €	13,63 %
Pohištvo, gospodinjska oprema in storitve za gospodinjstvo	906 €	4,71 %
Zdravje	449 €	2,33 %
Transport	3.239 €	16,83 %
Komunikacije	953 €	4,95 %
Rekreacija in kultura	1.684 €	8,75 %
Izobraževanje	177 €	0,92 %
Hoteli, kavarne in restavracije	607 €	3,15 %
Različne dobrine in storitve	1.925 €	10,00 %
Drugi izdatki, ki niso del potrošnih izdatkov	2.453 €	12,74 %

Vir: SURS, 2012

Iz tabele lahko razbereš, da obstajajo pomembne in manj pomembne kategorije z vidika obremenitve tvojega proračuna. Osredotoči se na največje. Tako lahko običajno najhitreje najdeš rezerve. Transport, hrana in pijača, stanovanje z vsemi stroški so ključne kategorije.

Kako lahko povečam svoje prihodke?

Na to vprašanje ni preprostega odgovora. Lahko zamenjaš službo, v kateri boš bolje nagrajena, ali si poskusiš najti dodatno popoldansko delo, ali morda postaneš sama svoj delodajalec oziroma postaneš delodajalec tudi drugim.

Naj ti povem, kako smo se znašli nekateri. Erika je že od nekdaj vajena delati in nič ji ni težko. Kot otrok je delala na kmetiji, po srednji šoli se je zaposlila na banki. Plača ni bila bogvedi kaj, a si je dodaten denar zaslužila tako, da je čez vikend čistila domove svojih znancev. Vsak vikend je počistila dve stanovanji, za kar je potrebovala približno šest ur. Na mesec je zaslužila dodatno tretjino svoje plače; približno 240 evrov, kar je na leto v povprečju pomenilo približno 2.400 evrov.

Sama sem imela v prvi nosečnosti nekaj zapletov in zdravniki so mi odsvetovali vožnjo avta. Tako sem se spoznala z različnimi načini prevoza, tudi novimi, ki jih, ko sem bila še študentka, ni bilo. Nekaj časa sem se vozila z vlakom, tako sem spoznala super ljudi, s katerimi smo še danes v stiku. Kadar jih ni bilo v vagonu, sem delala, brala ali spala. Občasno pa sem se odločila in poklicala za prevoz osebo, ki je bila pripravljena sprejeti sopotnika za majhno nadomestilo. Psst, tega ne povej mojemu možu, ker mi je tak način prevoza prepovedal, a saj veš, kako je, včasih zamudiš vlak, pa se je treba znajti. Otroci ne bodo čakali. Ob koncu meseca sem privarčevala 60 evrov, a če bi upoštevala strošek amortizacije, registracije, popravil, gum, vinjete ipd., bi bil znesek vsaj še enkrat tolikšen. Po rojstvu drugega otroka sem v službi napredovala in moj popoldanski delovnik se je pogosto raztegnil čez ves dan. Jutra so ostala enaka. Vsak dan sem namreč izpred vrtca odšla ob 7.00. V tistem času so bile minute ključne, zato sem se odločila, da bom znova postala voznica, a bom tokrat v svoj avto povabila še tri sopotnice. Vsako jutro smo se tako štiri punce odpravile na podobno lokacijo. Bil je pravi žur! Prav veselila sem se jutranjih ur, ko smo klepetale in se smejale. Skupaj sem na leto privarčevala 1.200 evrov.

Še preden sem spoznala svojega moža, sem mislila, da bom svojim otrokom pri matematiki pomagala jaz. No, pa sem hitro ugotovila, da je moj mož v tem precej boljši. Saj veš, odvisno je od tega, s kom se primerjaš. In on je v logiki, strategiji in matematiki res pravi mojster. V času študija je

dodatno zaslužil tako, da je dijake in študente inštruiral matematiko. Na mesec je v povprečju dodatno zaslužil približno 800 evrov.

Sama sem dolgo časa trenirala karate. Na mesec sem za trening plačevala približno današnjih 40 evrov, za kar sem lahko trenirala vsak dan. Potem me je trener vprašal, ali bi trenirala otroke, v zameno pa bi bili treningi zame brezplačni. Seveda sem bila takoj za. Pozneje sem za klub vodila tudi delno računovodstvo in tako še dodatno zaslužila.

Ko sem bila stara približno 25 let, sem se navdušila nad nakupovanjem prek spleta. Takrat nisem bila več nora potrošnica, vseč pa mi je bila ideja, da stvar kupim ceneje in pri tem privarčujem tudi nekaj časa. Spomnila sem se, da bi lahko svojo nakupovalno izkušnjo prek ebaya ponudila tudi drugim, in sem v nekaj knjižnicah ponudila predavanje. Zaslužila sem 800 evrov.

Verjamem, da je načinov, kako dodatno zaslužiti, še veliko. Vesela bom, če boš tudi ti z mano delila svojo zgodbo.

Dodatno zaslužiti ni tako težko, kot se morda zdi. Je pa treba pogosto narediti spremembo pri sebi. Mene so pogosto spraševali, zakaj prevažam druge, češ da mi tega ni treba. Pa sem si mislila, da je to tako lahko zaslužen prihodek, da ne vem, zakaj bi se mu odpovedala. Še bolje je bilo, da sem s to spremembo dobila tri kolegice, ki jih sicer ne bi nikoli spoznala. Punce, hvala vam.

BELEŽKA: Kako povečati svoje prihodke

Če nimaš ideje, kako povečati prihodke, ti lahko namignem, da se tudi v našem podjetju najde kakšna možnost, a to velja le za stranke, ki so z nami zelo zadovoljne, ali za ljudi, ki močno verjamejo v naše poslanstvo. Sama si predvsem želim, da najdeš svojo pot, si iznajdljiva in si dovoliš spremembo. Spremembo na bolje.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Četrti korak – moj cilj je super seksi pokojnina

Ciljev je lahko veliko, a to običajno pomeni, da nobenega ne dosežemo. Predlagam, da si zastaviš enega oziroma največ dva ključna cilja. Glede na to, da je to knjiga o tvoji super seksi pokojnini, naj bo to tudi tvoj super prednostni cilj.

Po mojih izkušnjah mame največkrat za svoj prvi cilj izberejo varčevanje za otroka. Za njegovo šolanje. Sliši se odlično, a težava se pojavi, ko ugotovim, da niso poskrbele niti zase, za svojo prihodnost.

Tudi sama sem mama dveh nadebudnežev, ki mi pomenita vse na svetu. Poleg moža seveda. In kot mama vem, da želiš otrokom nuditi največ. A sama sem že zelo zgodaj ugotovila, da otrokom največ pomeni čas, preživet s starši. To je v mojem odnosu do mojih otrok pomenilo dvoje:

- da prosti čas preživljamo skupaj, brez telefonov, ipadov in televizije, če je le mogoče (Mimogrede, pred kratkim smo dejansko izklopili televizijo in povem ti, da nam prav nič ne manjka! Kar naenkrat imamo več časa.);
- da se zavedamo, da je čas, ki ga imamo na voljo, dragocen in nenadomestljiv.

Vsekakor nisem idealna mama, a si tega tudi ne želim. Niti ne bi želela, da bi k temu stremela, ker bi bila razočarana. Idealnega ni. Tudi otroci ne iščejo idealne mame. Želijo si varno in toplo zavetje ter spoštovanje. In če ti uspe doseči to, si zmagala. In res je, biti mama je izredno lepo, a tudi izredno naporno. Pri tem ni oddiha, ne moreš izstopiti iz tega vlaka in reči: »Danes pa ne bom mama.«

Morda se katera od vas še išče ali se je na poti izgubila. Tudi meni se je zgodilo, da sem se za kratek trenutek izgubila. Po rojstvu prvega otroka sem postala le še mama. In mama sem ostala tudi po rojstvu drugega. V ničemer nisem bolj uživala kot v vlogi mame. Nekega dne pa me je mož vprašal, kje sem jaz: živahna in radovedna punca, polna energije, športnica, žena. Takrat temu vprašanju nisem namenila veliko pozornosti, dokler nisva otrok nekega dne pustila pri starših. In ostala sama. Ves čas sem razmišljala samo o njiju. Pravzaprav nisem vedela, kaj naj počnem. Bila sem popolnoma izgubljena. Ugotovila sem, da sem na poti izgubila sebe.

Zato te zdaj vprašam: **»Koga imaš najraje?«** In dobro premisli, kaj boš odgovorila.

SEBE

Ja, odgovor je sebe, sebe imaš najraje. **Dokler ne poskrbiš zase, ne moreš poskrbeti za drugega.** Vsaj ne na dolgi rok; to je osnovno pravilo v življenju nasploh. Predstavljaš si, da kupuješ otrokom novo kolo, nova oblačila ... Ko se boš upokojila, boš prejela bornih 500 evrov pokojnine. Koga boš takrat prosila za pomoč? Otroke in jim s tem ustvarjala finančno breme, česar si, verjamem, ne želiš.

Zato najprej poskrbi zase. Ugotovila boš, da bo vsem lepše, če bo tebi lepo. Seveda, če imaš okoli sebe ljudi, ki te imajo radi in te spoštujejo takšno, kot si. In verjamem, da jih imaš.

Zato si boš zdaj oblikovala pot do svoje super seksi pokojnine. Da boš lahko konkretno oblikovala svoj cilj, si odgovori na naslednje vprašanje: **Kako visoka naj bo tvoja zelena pokojnina?** Saj vem, to je še daleč. Verjetno se sprašuješ: »Le kako naj vem, kako bo takrat?« A tvoje življenje v finančnem smislu se ne spreminja tako pogosto, kot si misliš. Če se bo to zgodilo, boš želje prilagodila.

V pomoč ti je lahko, da so običajni stroški ob upokojitvi nekoliko nižji kot v aktivni dobi, a pazi, stroški za zdravje se takrat močno povečajo. Lahko pa del o odhodkih zaobideš in rečeš, da želiš v dobi, ko ne boš več aktivno delala, obdržati enako raven odhodkov, kategorije pa boš določila pozneje. Nikakor pa ta raven ne sme biti nižja od 70 odstotkov višine zadnje plače, saj bi to pomenilo drastično spremembo v tvojem življenjskem stilu, ki si ga vajena. Če se še spomniš, običajno priporočam 80 odstotkov prihodkov, Employee Benefit Research Institute celo ugotavlja, da bi najverjetneje, predvsem zaradi stroškov zdravljenja, že danes potrebovali več. Prav tako ti ne svetujem, da je tvoj cilj nižji od 700 evrov pokojnine, če želiš živeti človeka dostojno življenje. In ja, res je, da je povprečna pokojnina danes nižja, a me si tega ne bomo dovolile. Ker si zaslužimo več.

Julija si je za cilj izbrala 1.000 evrov, realnih 1.000 evrov. Realnih zato, ker 1.000 evrov danes ni enako 1.000 evrov jutri. Se še spomniš, koliko smo včasih plačali za kilogram kruha ali jabolka? No, danes plačamo za isti kilogram mnogo več. To pomeni, da denar skozi čas izgublja vrednost. Zdaj, ko razmišljaš o številkah, veš, da razmišljaš o realnih številkah. Tako boš pozneje tudi računala, koliko moraš varčevati.

Spoznala boš, da ko začneš načrtovati, napredovanje v karieri in nepredvidene nagrade ne spolzijo več iz rok. Ker veš, kaj si želiš. In ker imaš cilj, vsaj del teh sredstev pogosto nameniš njegovemu uresničevanju.

Peti korak – preveri zdajšnje rešitve

Preden se lotiš oblikovanja svojega pokojninskega načrta, preveri v svojih predalih in mapah zdajšnje rešitve, s katerimi si do zdaj želela priti do svojega cilja. Pravzaprav si to že naredila, ko si oblikovala svojo bilanco stanja. Konkretnega cilja takrat morda nisi imela, a nič za to, to boš zdaj popravila. Pri tem upoštevaj tudi, da že danes vplačuješ prispevke, torej v prvi pokojninski steber, in če nameravaš tako delati vse do redne upokojitve, potem lahko približno oceniš, koliko boš prejela iz tega vira.

Kateri trije stebri obstajajo?

Za svojo prihodnost lahko varčuješ v prvem, drugem in tretjem stebru. Res je, da se do zdaj o tem sploh nismo pogovarjali. Naši starši in stari starši so namreč iz prvega stebra prejeli dovolj visoke pokojnine. Zato se danes večina mladih še ne zaveda sprememb in posledic, ki jih čakajo.

Kaj je prvi steber? Ta steber pomeni prispevke, ki jih tako delodajalci kot delojemalci plačujemo v pokojninsko blagajno in so vidni na plačilnem izpisku. Upravičenec do teh sredstev je tisti, za kogar se prispevki plačujejo. Ko oseba premine, partner lahko zaprosi za vdovsko pokojnino, ki se odmeri v višini 70 odstotkov osnove, če so izpolnjeni nekateri pogoji. V nasprotnem primeru sredstva ostanejo v pokojninski blagajni in ne pripadejo dedičem.

V duhu socializma bogatejši plačujejo več, revnejši manj, a trenutno se zdi, da na koncu niti eni niti drugi ne bodo imeli dovolj, da bi lahko obdržali življenjski standard, ki so ga vajeni. Namreč, pokojnina že danes ne dosega 50 odstotkov zadnje plače, če upoštevamo malico in prevoz, ki ju statistika ne upošteva.

Kaj je drugi steber? Ta steber pomeni dodatno pokojninsko varčevanje, v katero lahko vplačuje podjetje ali posameznik. Ne glede na to, kdo plačuje, so vplačila vedno last zavarovanca, davčno olajšavo pa koristi tisti, ki vplačuje. Posebnost je, da država spodbuja dodatno pokojninsko varčevanje z davčno olajšavo v višini 5,844 odstotka letne bruto plače (24 odstotkov vplačanih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje). Kaj to pomeni? To preprosto pomeni, da namesto da plačaš državi, lahko do nekega zneska plačaš sebi.

Za ta steber je značilno, da:

- pogosto v imenu delojemalca varčuje delodajalec; po podatkih Ministrstva za delo je v letu 2016 vključenih že čez 6.000 delodajalcev, ki se zavedajo pomena dodatne pokojnine in varčujejo za svoje zaposlene. Vključenih je čez 500.000 oseb, med njimi individualno vplačuje le 17.000, preostalo za svoje zaposlene vplačujejo podjetja;
- so zneski v povprečju pod 50 evrov; zneski so za zdaj v povprečju prenizki za pokritje nastale vrzeli v prvem stebru;
- načeloma ne moreš do teh sredstev, dokler se ne upokojiš.

Drugi steber je vsekakor dobra dopolnitev k pokojnini, sploh zdaj, ko lahko pokojninski skladi varčujejo v bolj tveganih naložbah, in ne le v zjamčenih. S skladi življenjskega cikla so namreč delniške naložbe dosegljive ob razmeroma majhnih vstopnih stroških in upravljavskih provizijah, brez obdavčitve kapitalskih dobičkov in z davčno olajšavo na vplačana sredstva.

Drugi steber je še posebej primeren za tiste, ki:

- plačujejo visoke prispevke, saj je njihov donos, če upoštevamo mejo olajšave, z vsakim vplačilom lahko tudi 100-odstoten, če so v najvišjem razredu;
- imajo še manj kot deset let do upokojitve;
- nimajo samodiscipline; to je pogosto pri samostojnih podjetnikih, ki plačujejo nižje prispevke, a razlike ne varčujejo za svojo prihodnost. Na tem mestu se vprašaj, ali si ti samodisciplinirana.

Julijini prijateljici Maji, ki ima 1.800 evrov neto plače, se v kratkem obeta napredovanje. Delodajalec ji je predlagal: lahko ji povišajo plačo ali jo nagradijo z mesečno premijo v drugi steber. Kakšna je razlika? Strošek za podjetje bo namreč v obeh primerih 175 evrov.

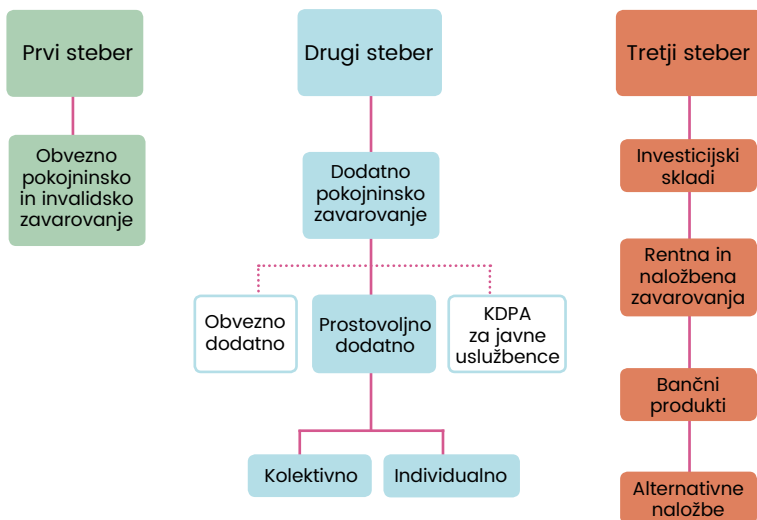
V primeru višje plače bo to pomenilo, da bo imela Maja za 80 evrov višjo neto plačo. Če pa izbere vplačilo v drugi steber, bo delodajalec v njenem imenu in za njen račun varčeval 175 evrov.

Kaj bi izbrala ti?

Svoj izračun za drugi steber si lahko narediš na več spletnih mestih. V spletnem brskalniku poišči ta spletna mesta s ključnimi besedami, kot so kalkulator dodatne pokojnine, izračun za dodatno pokojnino, izračun davčne olajšave za drugi steber ipd..

Kaj je tretji steber? Ta steber pomeni vse druge načine varčevanja, na primer varčevanje v vzajemnih skladih, žlahtnih kovinah, delnicah, nepremičninah in zadnje čase tudi vedno bolj aktualnih skladih zasebnega kapitala in drugih oblikah alternativnih naložb. Ključna razlika glede na prvi in drugi steber je, da so ta sredstva običajno likvidna in nimajo zveze z odločbo ZPIZ-a glede tvoje upokojitve, lahko pa so seveda namenjena varčevanju za pokojnino.

Slika 5: Trije stebri pokojninskega sistema

Vir: Vezovišek Akademija

Julija je vsa svoja sredstva, ki jih je za svojo prihodnost do danes že privarčevala, popisala takole:

Prvi steber: $1.100 \text{ evrov neto plače} / 2 = 550 \text{ evrov}$

Tega še ni privarčevala, a na to računa, če bo delala do zakonsko določenega časa za upokojitvev. Julija glede na svoja leta boljše pokojnine iz prvega stebra ne more pričakovati, lahko pa jo neprijetno presenetiti dodatno zniževanje pokojnin. Res je, da gre za poenostavljen izračun, a bo verjetno zelo blizu realni številki. Verjetno si opazila, da je pri izračunu upoštevala neto plačo, brez prevoza in malice. Osnova za izračun višine prvega stebra namreč nikoli ne upošteva prevoza in malice.

Drugi steber (dodatno pokojninsko varčevanje): Julija je do danes privarčevala 1.500 evrov. V ta steber ji vplačuje delodajalec vse do višine maksimalne olajšave.

Tretji steber (skladi, delnice, zlato, nepremičnine ...): 2.930 evrov

Sočasno preveri, kaj se ti z zdajšnjimi rešitvami, predvsem v tretjem stebru, splača storiti in kaj sploh lahko storiš. Končni rezultat je lahko:

- nadaljuješ, kar si počela do zdaj,
- odkupiš oziroma dvigneš sredstva,
- kapitaliziraš premijo, to pomeni, da je ne vplačuješ več,
- pri nekaterih varčevanjih boš ugotovila, da je najbolje celo, da jih storniraš, kar pomeni, da ne vplačuješ več, a vsega, kar si kdaj koli vplačala, ne boš nikdar dobila nazaj.

Ta korak ni najpreprostejši, a tudi ni tako težek. Za tvoje dobro ga moraš obvezno narediti čim prej.

*Ali veš, da več časa porabiš za izbiro
para čevljev ali svojega dopusta
kot za svojo prihodnost?*

Tabela 6: Julijine zdajšnje rešitve varčevanja za prihodnost

		Ponudnik	2. steber	3. steber	3. steber	Skupaj
Obdobje	Produkt	Pokojninsko varčevanje	NZZ	Vzajemni skladi		
	Aktiven	DA	DA	DA		
	Začetek	1. 9. 2013	1. 12. 2014	1. 10. 2012		
	Konec	do upokojitve	1. 12. 2044	1. 10. 2022		
Premija	za ŽZ		2 €			2 €
	Za IZ/PZ/V	40 €	30 €	45 €		115 €
	za DZ		3 €			3 €
	SKUPAJ	40 €	35 €	45 €		120 €
STANJE		1.500 €	630 €	2.300 €		4.430 €
Zavarovalne vsote	S		30.000 €			30.000 €
	NS		30.000 €			30.000 €
	NZI		30.000 €			30.000 €
	NZR					0 €
	DO					0 €
	BD					0 €
	ZLOMI		5.000 €			5.000 €
	KB					0 €
Komentar		V redu, delodajalec nadaljuje.	Visoki stroški, neustrezna naložba, storniram.	V redu, nadaljujem.		

Legenda:

Premija
 ŽZ - življenjsko zavarovanje
 IZ - investicijsko zavarovanje
 PZ - pokojninsko zavarovanje
 V - varčevanje
 DZ - druga zavarovanja

Zavarovalne vsote

S - smrt
 NS - nezgodna smrt
 NZI - nezgodna invalidnost (100-odstotno)
 NZR - nezgodna renta (od 50-odstotno)
 BD - bolnišnični dan
 KB - kritične bolezni

Kombinacija: zaščita in varčevanje – kako gre to dvoje skupaj?

Če si se vprašala, zakaj so v tabelo Julijinih zdajšnjih rešitev vključene tudi zavarovalne vsote, naj pojasnim, da ogromno Slovenk in Slovencev varčuje v naložbenih življenjskih zavarovanjih, ker naj bi bilo to dobro. Se še spomniš, kaj sem zapisala na začetku? Želimo biti drugačne od večine!

Kombinacije se žal niso izkazale za najboljše. Zakaj? Ker se v njih skrivajo visoki stroški! Skoraj ne mine teden, da ne bi k meni prišla stranka z rešitvijo, kot jo je imela Julija, ki je 30 let varčevala po 30 evrov na mesec. Stroški sklepanja so bili 6 odstotkov na vsoto neto premij. To pomeni, da so bili stroški sklepanja 648 evrov. Kako sem dobila ta znesek?

Takole:

V 30 letih bo vplačala: $30 \text{ EUR} * 12 \text{ mesecev} * 30 \text{ let} = 10.800 \text{ EUR}$

Stroški sklepanja: $10.800 \text{ EUR} * 0,06 \text{ (6 \%)} = 648 \text{ EUR}$

V primeru odkupa po desetih letih ali kapitalizacije je Julija plačala preveč sklepalnih stroškov, saj jih je plačala za 30 let, in ne za deset. Če bi sklenila polico za deset let, bi plačala 432 evrov manj sklepalnih stroškov. Zato ni vseeno, za koliko let sklepaš tovrsten produkt! Zato tudi ni vseeno, kakšna bo tvoja akcija: prekinitev, nadaljevanje ... A varčevati tako majhen znesek, pri čemer plačuješ tudi fiksne stroške vodenja računa, se nikakor ne splača. Julija je namreč plačevala še dva evra fiksnih stroškov na mesec za vodenje računa, kar je 6,66 odstotka zneska. Ali res verjameš, da lahko Julija privarčuje več, kot bo vplačala?

In kje so še drugi stroški? Pred kratkim je moj poslovni partner Mitja Vezovišek razkril vse stroške pri enem od tovrstnih varčevanj. To so stroški zavarovanja, vodenja računa, upravljavski stroški, stroški odkupa in stroški sprememb. Skupaj je imela polica več kot 25 odstotkov stroškov vplačanih sredstev. Res pa je, da je bila stranka zaščitena za smrt. A višina zaščite še zdaleč ne upraviči tako visokih stroškov.

Zdaj si ugotovila, ali so rešitve, ki jih že imaš, optimalne ali ne. Lahko ti prišepnem, da sem v vsej svoji karieri spoznala malo ljudi, ki bi imeli vse rešitve optimalne. Ti ljudje so imeli nekaj skupnega. Običajno niso imeli nobene.

In kaj zdaj? Zavarovalnico lahko prosiš za tako imenovano konto kartico, na kateri so navedeni vsi stroški po posameznih postavkah. Na podlagi

kartice lahko presodiš, kaj se ti najbolj splača storiti s sedanjo rešitvijo. Lahko pa poskusiš in tovrstni slabi praksi še danes rečeš STOP in kdo ve, morda prejmeš tudi odškodnino.

STOP slabi praksi

www.vemdanevem.si/slaba-praksa

Lahko ti zaupam, da sem bila tudi sama pred leti v podobnem položaju. Znanec od znanca mi je priporočil varčevanje v rentnem življenjskem zavarovanju. Verjetno si misliš, kako je mogoče, da se je to zgodilo tudi meni. Lahko povem, da je bila to tedaj ena najbolj prodajanih rešitev v Sloveniji. Poleg tega mi jo je svetoval znanec od znanca, torej zadeva res ne more biti slaba, kajne?

Skupaj s partnerjem sva takrat varčevala vsak po 75 evrov mesečno, skupaj 150 evrov. Po enem letu sem poklicala zavarovalnico. Izvedela sem, da nimam skoraj nič sredstev, saj je bila večina namenjena za sklepalne stroške. »Kakšne stroške?« sem takrat začudeno vprašala. Po tem sem pogledala polico, na kateri ni nič pisalo. Ker na podlagi telefonskega klica in osebnega srečanja s predstavnikom zavarovalnice nisem mogla ugotoviti, koliko me pravzaprav polica stane, sem se v zadevo malce bolj poglobila in na koncu ugotovila, da je edina prava rešitev storno police. To je pomenilo, da se odpovedujem vsem premijam, ki sem jih vplačala za obe polici, skupaj natančno 1.800 evrov. Verjetno se ti zdi čudno, da sem se kar tako odpovedala 1.800 evrom!? Bi se ti tudi? Tega nisem storila na pamet. Namreč, izračunala sem, da bom izgubila vsaj še enkrat toliko, če to varčevanje nadaljujem. Torej, izgubila bi vsaj še 1.800 evrov.

A preprostega odgovora žal ni. Vsak primer je poseben. Na splošno lahko rečem, da če v takih produktih varčuješ manj kot tri leta, se največkrat izplača »rešitev« stornirati. Če so minila več kot tri leta, je pogosto primerna kapitalizacija, še prej je smiselno ustrezno maksimalno skrajšati dobo, če je to mogoče po splošnih pogojih. Po desetih letih pa je smiselno odkupiti sredstva, če je to mogoče.

Seveda ne boš zgrešila, če se boš od zdaj izogibala kombiniranim finančnim produktom. Vsaj za zdaj. Verjamem namreč, da bo prišel čas, ko se bo trg ustrezno prilagodil in ponudil ustrezne produkte.

Pomisli, kolikokrat si zavila na napačno pot in na njej vztrajala, pri tem izgubila ogromno časa in energije. In za kaj? Da si si na koncu vendarle priznala, da si ga polomila.

Kdo je tvoj osebni finančni svetovallec?

Ali veš, zakaj pogosto vidim rešitve, ki se sklenejo, a se po štirih, petih letih odkupijo ali kapitalizirajo ter sklenejo nove, podobne? Najpogosteje je rešitev v vprašanju: *Koliko zasluži tisti, ki ti rešitev ponudi?* Preden sprejmeš kakršno koli finančno odločitev, predlagam, da najdeš nekoga, ki je neodvisen in ti bo podal neodvisen nasvet. Žal ta verjetno ne bo brezplačen, bo pa izključno v tvojo korist. Pravzaprav ti malce nagajam, ko delim take nasvete, namreč pravih neodvisnih osebnih finančnih svetovalcev v Sloveniji skoraj ni. Zakaj? Ker neodvisni osebni finančni svetovallec pomeni, da ne zasluži od rešitve, ki ti jo svetuje, saj mu za nasvet plačaš ti.

Si že kdaj komu plačala za nasvet? 99,9-odstotno sem prepričana, da nisi nikdar pomislila, da bi plačala nekemu za finančni nasvet. In ker vsi podobno razmišljajo, je s popolnoma neodvisnim svetovanjem v Sloveniji nemogoče preživeti.

Zakaj potem misliš, da boš, če ne boš plačala za nasvet, dobila najboljši nasvet zase?

Všeč mi je primerjava, ki jo uporablja poslovni partner Mitja na svojih predavanjih, in sicer: koliko si pripravljena plačati za nasvet zdravnika? Verjamem, da plačuješ prispevke in s tem sodeluješ v sistemu polnjenja zdravstvene blagajne. Poleg tega sem prepričana, da greš občasno tudi na samoplačniški pregled.

In koliko si pripravljena plačati za nasvet pravnika? Sama bi mislila, da ni človeka, ki bi pomislil, da bi mu pravnik ali odvetnik nekaj naredil zastonj. Pa mi je moč prišepnil, da obstajajo tudi stranke, ki pokličejo in prosijo za en hiter, brezplačen nasvet. Ali se je kdo vprašal, koliko ur si moral študirati za en tak hiter, brezplačen nasvet? In kako dober naj bo ta nasvet, če je hiter? In zakaj misliš, da je finančni nasvet brezplačen?

Žalostno je, da je osebni finančni svetovallec lahko vsakdo, saj pri nas uradno ta poklic ne obstaja in zanj ni potrebna nobena licenca. Torej, jutri lahko natisneš vizitko s svojim imenom in napisom Osebna finančna svetovalka.

Razlika med osebnim finančnim svetovalcem in finančnim strokovnjakom je približno taka kot razlika med splošnim zdravnikom in specialistom. Osebni finančni svetovallec naj bi gledal nate kot celoto, pozna zakonodajo z več finančnih področij in te temu primerno vodi do cilja. Pri tem mu pomagajo strokovnjaki, ki podrobneje poznajo zadevno področje: za življenjsko zaščito, nepremičnine, premoženjsko zaščito, davke,

računovodstvo, varčevanja, naložbe idr. Res je, da je običajno tudi osebni finančni svetovalec strokovnjak na enem izmed teh področij in da ima s tega področja ustrezno licenco.

Kako potem sploh izbrati svojega osebnega finančnega svetovalca?

1. Preveri reference, članke, forume ...
2. Vprašaj, koliko te ponujena rešitev stane. In pri odgovoru vztrajaj, da bo tak, da ga boš razumela. Osebni finančni svetovalec seveda dobi manj, kot te ta rešitev dejansko stane. Nekaj morata zaslužiti tudi podjetje, za katero dela, in finančna ustanova, ki je rešitev oblikovala.
3. Z osebnim finančnim svetovalcem naj bi bila na isti liniji. To ne pomeni, da moraš prijateljevati z njim, a zaupati svoja sredstva nekomu, ki ti ni simpatičen, ne priporočam. Z njim boš namreč večkrat v stiku.

Menim, da bi moral osebni finančni svetovalec priseči, tako kot zdravniki, da dela izključno v dobro ljudi in da je etičen. A predstavlja si človeka, ki je pri tebi in ti ima možnost ponuditi dve rešitvi. Z eno rešitvijo bo zaslužil 200 evrov, z drugo pa 1.000 evrov. Katero bi izbrala ti?

vezovišek

VEZOVIŠEK & P. ARTNERJI d.o.o.

ETIČNI KODEKS

Moja pomoč strankam, da ščitijo svoje premoženje, vzpostavijo finančno varnost in dosežejo neodvisnost ter finančno svobodo, tako zase, kot za tiste, ki jih imajo radi, je plemenito prizadevanje in si zasluži obljubo, ki podpira visoke standarde osebne in strokovne integritete, poštenosti, zaupanja in strokovnosti.

V skladu s temi temeljnimi načeli živim in delujem.

mag. NATAŠA KOZLEVČAR
Osebna finančna svetovalka

BELEŽKA – ZDAJŠNJE REŠITVE

		Ponudnik	2. steber	3. steber	3. steber	Skupaj
Obdobje	Produkt	Pokojninsko varčevanje	NŽZ	Vzajemni skladi		
	Aktiven					
	Začetek					
	Konec					
Premija	za ŽZ					
	Za IZ/PZ/V					
	za DZ					
	SKUPAJ					
STANJE						
Zavarovalne vsote	S					
	NS					
	NZI					
	NZR					
	DO					
	BD					
	ZLOMI					
	KB					
Komentar						

Legenda:

ŽZ - življenjsko zavarovanje
 IZ - investicijsko zavarovanje
 PZ - pokojninsko zavarovanje
 V - varčevanje
 DZ - druga zavarovanja

Zavarovalne
vsote

S - smrt
 NS - nezgodna smrt
 NZI - nezgodna invalidnost (100-odstotno)
 NZR - nezgodna renta (od 50-odstotno)
 BD - bolnišnični dan
 KB - kritične bolezni

Šesti korak – koliko tveganja si pripravljena prevzeti?

Preden se lotiva dejanskega izračuna, moraš premisliti še, koliko si naklonjena tveganju. Na to vprašanje zna odgovoriti le malokatera. Veš, da smo v povprečju manj naklonjene tveganju kot moški, a s tem si še vedno nisi odgovorila na vprašanje, koliko si naklonjena tveganju.

Kako lahko ugotoviš svojo naklonjenost tveganju? To najlažje storiš z vprašalnikom, ki ti na koncu poda tvojo oceno tveganja. Odgovori na enega ali dva vprašalnika, ki jih najdeš na spletu, in ugotovi, v kateri profil spadaš.

Lahko si pomagaš tudi s tem vprašalnikom:

1. Kaj želiš doseči z vlaganjem?

- ☐ Naložbo, katere vrednost ne niha. (1)
- ☐ Ohraniti realno vrednost sredstev. (2)
- ☐ Ohraniti realno vrednost z nekaj dodatne rasti. (3)
- ☐ Čim večjo rast sredstev. (4)

2. Kdaj nameravaš unovčiti svojo naložbo?

- ☐ Pred potekom treh let. (1)
- ☐ V treh do petih letih. (2)
- ☐ V petih do desetih letih. (3)
- ☐ Po desetih letih. (4)

3. Kaj bi naredila, če bi naložba v enem letu izgubila 15 odstotkov vrednosti?

- ☐ Zahtevala bi izplačilo vseh sredstev in izbrala raje bančni depozit. (1)
- ☐ Del sredstev bi premaknila v bolj konzervativno naložbeno strategijo. (2)
- ☐ Počakala bi, da se vrednost vrne v prejšnje stanje, in potem razmišljala o drugih naložbah. (3)
- ☐ Nadaljevala bi zastavljeno strategijo. (4)
- ☐ Vplačala bi dodatna sredstva, saj je to 15 odstotkov ceneje kot prej. (5)

4. Kakšna je tvoja pripravljenost tvegati kratkoročne izgube za večje dolgoročne donose?
- ☐ Majhna. (1)
 - ☐ Ne vem. (2)
 - ☐ Zmerna. (3)
 - ☐ Velika. (4)
5. Ovrednoti to trditev: Pripravljena sem na vzpone in padce na finančnih trgih za potencialno večji donos.
- ☐ Se sploh ne strinjam. (1)
 - ☐ Se ne strinjam. (2)
 - ☐ Niti se strinjam niti se ne strinjam. (3)
 - ☐ Se strinjam. (4)
 - ☐ Se zelo strinjam. (5)
6. Ovrednoti to trditev: Moja glavna skrb je varnost. To, da vem, da je moj denar varen, je zame pomembnejše kot zaslužiti velik donos.
- ☐ Se sploh ne strinjam. (5)
 - ☐ Se ne strinjam. (4)
 - ☐ Niti se strinjam niti se ne strinjam. (3)
 - ☐ Se strinjam. (2)
 - ☐ Se zelo strinjam. (1)
7. Ko gre za vlaganje, kako izkušena misliš, da si?
- ☐ Neizkušena, vlaganje je nova izkušnja zame. (1)
 - ☐ Nekoliko neizkušena, vlaganje je dokaj novo zame. (2)
 - ☐ Niti izkušena niti neizkušena. (3)
 - ☐ Izkušena. (4)
 - ☐ Zelo izkušena, zelo veliko sem že doživela. (5)

8. Kako varen je tvoj prihodek (plača, pokojnina ali druge naložbe)?

- ☐ Sploh ni varen. (1)
- ☐ Ni varen. (2)
- ☐ Dokaj varen. (3)
- ☐ Zelo varen. (4)

9. Kako bi opisala svoje trenutno finančno stanje?

- ☐ Popolnoma brez dolgov. (5)
- ☐ Nekaj manjših obveznosti: kreditna kartica in limit. (4)
- ☐ Razumna višina hipotekarnega kredita in nobenih drugih dolgov. (3)
- ☐ Hipoteka in nekatere obveznosti. (2)
- ☐ Globoko v dolgovih (hipoteka, kreditne kartice, limit, potrošniški kredit). (1)

Seštej točke pri svojih odgovorih (v oklepajih) in ugotovi, kateri tip vlagatelja si glede na tveganje. Glede na to, kateri tip vlagatelja si, se uvrstiš v enega od profilov: konzervativna, zmerna, dinamična ali drzna.

Če si zbrala 9–14 točk, si konzervativna, če si zbrala 15–28 točk, si zmerna vlagateljica, z 29–35 točkami si dinamična, s 36–41 točkami pa drzna vlagateljica.

Konzervativna vlagateljica bo, kot že ime pove, tvegala zelo malo in bo zato tudi zadovoljna že z nižjo, a varnejšo rastjo glavnice, ki lahko dosega le nekoliko večji donos od inflacije. Njen portfelj lahko zaniha do 7 odstotkov. Izbrane rešitve na dolgi rok dosegajo **od 4- do 6-odstotno donosnost** nominalno letno. To pomeni, da bo od 25 do 40 odstotkov sredstev varčevala v naložbenih razredih, kot so delnice in alternativne naložbe, drugo pa v obveznicah.

Zmerna vlagateljica si bo upala tvegati že malo več od konzervativne, saj tudi pričakuje nekoliko večji donos, približno od **6- do 8-odstotni letni donos**. Njen portfelj lahko zaniha tudi 15 odstotkov. Tako bo v delnicah in alternativnih naložbah varčevala približno od 40 do 50 odstotkov sredstev, drugo pa v obveznicah.

Dinamična vlagateljica pozna in sprejema večja tveganja ter pričakuje od 8- do 10-odstotno letno donosnost. Njen portfelj lahko zaniha tudi 20 odstotkov. Ker sprejema naložbe z večjim tveganjem, bo od 50 do 75 odstotkov sredstev varčevala v delnicah in alternativnih naložbah, drugo pa v obveznicah.

Za drzno vlagateljico je značilno, da verjetno dobro pozna borzna dogajanja in za doseg velikega, **več kot 10-odstotnega donosa** letno sprejema tudi visoko donosne in zelo tvegane naložbe. Njen portfelj lahko močno zaniha, a ker ima dovolj finančnega znanja, je to ne bo pahnilo v panično prodajo delnic, ko bo vrednost njenega portfelja padala. Vsa, tj. 100 odstotkov sredstev bo varčevala v delnicah in alternativnih naložbah.

Zakaj je to tako zelo pomembno? Ker je od tega odvisno, kakšni bosta stabilnost tvojega portfelja in donosnost. Več ko boš tvegala, večjo potencialno donosnost boš pričakovala.

Je pa res, da celotna donosnost ne bo tvoja. Kar precej donosnosti ti bodo najverjetneje odzrli razni stroški.

Naša Julija je tveganju zmerno naklonjena. A se je odločila, da bo vseeno malce več tvegala, in je izbrala dinamičen profil, v katerem ima le 25 odstotkov obveznic, preostalo ima v delnicah in alternativnih naložbah. Misliš, da se je prav odločila?

Pomembna razlika: mesečno vlaganje

Ker je vprašalnik o stopnji tveganja oblikovan za naložbe v enkratnem znesku, ti pa boš najverjetneje varčevala postopoma, na mesečni ravni, se moraš vprašati, ali je stopnja tveganja res prava. Si že slišala za metodo povprečnega stroška? Sliši se kot babbav, a v resnici to ne pomeni nič drugega kot to, da je mesečno varčevanje manj tvegano, saj takrat, ko vrednost naložbe raste, kupuješ za isto vrednost manjše število enot, ko pada, pa kupuješ večje število enot. Ni torej tako zelo pomembno, kdaj vstopiš, saj boš vstopala vsak mesec sproti, in to kar nekaj let.

Zato ti predlagam, da od svojega profila, ki si ga določila malo prej, nekoliko odstopiš in varčuješ v profilu, ki bo za stopnjo bolj tvegan. Menim, da ni smotno varčevati nižje od dinamičnega profila, razen če ti je ostalo še manj kot deset let do cilja.

Zanimivo je, da pogosto ravnamo v neskladju s tem, kar bi dejansko morali početi. Pri denarju je to še posebej nevarno, saj lahko prav zato pogosto zgrešimo svoj cilj. Ena najpogostejših napak se nanaša na dojemanje tveganja. Kadar finančni trgi padajo, imamo občutek, da je tveganje večje kot takrat, ko trgi rastejo. Zato se odločimo in delnice prodamo, ko trgi rastejo, pa delnice kupujemo. Ali vidiš, kje grešimo? Dejansko to pomeni, da bi bile trgovine z oblačili polne takrat, ko bi oglaševale, da je cena kavbojk za 30 odstotkov višja. Ko bi oglaševale popust v višini 50 odstotkov, pa bi bile prazne. Ali si predstavljaš to ironijo?

BELEŽKA: UGOTOVI SVOJ PROFIL TVEGANJA!

Moj profil tveganja:

- ☐ Konzervativen
- ☐ Zmeren
- ☐ Dinamičen
- ☐ Drzen

Ne glede na to bom **mesečno** varčevala kot:

- ☐ konzervativna vlagateljica.
- ☐ zmerna vlagateljica.
- ☐ dinamična vlagateljica.
- ☐ drzna vlagateljica.

Sedmi korak – izračunaj višino varčevanja

Dosegla si točko, ko boš ugotovila, ali so tvoja pričakovanja dosegljiva oziroma ali jih bo treba prilagoditi. Če se še spomniš, je Julijin cilj 1.000 evrov realne pokojnine. Iz prvega stebra pa pričakuje 550 evrov. Njena pokojninska vrzel je 450 evrov, ki jih mora nadomestiti z varčevanjem v drugem ali tretjem stebru.

Stopnja tveganja: dinamična (izračun je prikazan za 8-odstotno letno donosnost).

Predpostavka: število let izplačevanja: 25 let (manj ne priporočam, prej bi ti svetovala, da se odločiš za 30 let).

Po teh podatkih naj bi Julija danes začela varčevati po 25 evrov mesečno, da bi dosegla svoj cilj. Je to res?

Enkratno vplačilo: 3.800 EUR Trajanje vplačil: 32 let Letni donos sredstev: 8 %	Trajanje izplačevanja sredstev: 25 let Letni donos neizplačanih sredstev: 4 %
Postopna vplačila: 25 EUR	Mesečno izplačilo: 450 EUR
Skupna privarčevana sredstva: 86.000 EUR	

Ne. Ker v izračunu niso upoštevani stroški: inflacija, upravljavski in drugi stroški, povezani z rešitvijo. Če predpostavimo, da je inflacija 3-odstotna, pri čemer si Julija želi 1.000 evrov realne pokojnine, stroški upravljanja in drugi stroški v času vplačevanja pa skupaj znesejo še dodatne 3 odstotke na leto, mora Julija od zdaj naprej varčevati po 210 evrov, če želi doseči svoj cilj, tj. 450 evrov kapitalске rente, ki bo skupaj s sredstvi prvega stebra pomenila 1.000 evrov pokojnine.

Morda si opazila, da sem v izračunu upoštevala 3.800 evrov, in ne 4.430 evrov, kot jih ima Julija danes. Veš, zakaj? Ker je Julija ugotovila, da meče sredstva v jamo brez dna, kot sem to počela sama, in je rešitev stornirala ter se s tem odpovedala 630 evrom, ki jih je v to rešitev vplačala do danes.

In kaj zdaj? Julija ima manj sredstev na voljo, kot jih potrebuje za uresničitev svojega cilja. Odločila se je, da cilja ne bo zmanjšala, temveč bo s pisanjem bloga zaslužila ta primanjkljaj.

Osmi korak – išči primerne rešitve

Veliko je možnosti, a pri izbiri naj ti bosta vodilo:

- ustrezna razpršitev; ne premalo in ne preveč,
- nizki stroški: to pomeni tudi varčevanje, ločeno od zaščite. Saj se še spomniš, zakaj, kajne?

Pri rešitvah za mesečno varčevanje smo vsekakor bolj omejene kot pri večjih zneskih, na primer težje bomo razmišljale o naložbah, kot so nepremičnine ali alternativni skladi, pri čemer moraš imeti za vstop privarčevan višji znesek. A nič zato, tudi za mesečno varčevanje so na voljo dobre rešitve.

Vzajemni skladi so vsekakor ena izmed dobrih možnosti. Če skladov ne spremljaš pogosto, svetujem, da izbereš globalnega ali sklad, ki vlaga v ameriške delnice. Ta podjetja so namreč najpogostejše mednarodna, torej vlagaš tudi v Azijo, Amerika pa je za zdaj še vedno vodilna država na svetu. Pri vlaganju v vzajemne sklade bodi pozorna na to, da imajo več vrst stroškov, ključni so celotni stroški poslovanja (na kratko CSP). Če so ti stroški previsoki, ti odžirajo dobršen kos donosnosti. V tem primeru med podobnima skladoma izberi tistega z nižjimi stroški. Pri vzajemnih skladih naj omenim še, da je, glede na izbiro sklada, pomembno upoštevati, da skladi v večini niso 100-odstotno prilagodljivi. To pomeni, da če izbereš na primer delniški sklad, mora imeti sklad najmanj 80 odstotkov delnic, nekateri skladi imajo še ožjo naložbeno politiko oziroma se še bolj omejijo in je ta delež lahko še večji. Kadar delniški trgi v tej regiji ali panogi padajo, to seveda pomeni, da bo padal tudi ta sklad. Upravljavec ima takrat možnost iskati delnice z manjšim tveganjem, a padcu se ne more izogniti.

Indeksni skladi so odlična možnost, če imaš dostop do njih. Imajo namreč nižje stroške, po donosnosti pa v večini prehitevajo aktivno upravljane sklade. V Sloveniji imamo za zdaj malo indeksnih skladov, do katerih lahko dostopaš neposredno z manjšimi zneski. Še vedno lahko do večine dostopaš le prek naložbenih življenjskih zavarovanj ali pa moraš zanje imeti več sredstev, da se ti že splača odpreti trgovalni račun.

Na voljo so tudi **alternativne možnosti**, kot je na primer varčevanje v skladih zasebnega kapitala. Tako varčevanje je v Sloveniji nekaj novega, v svetu pa je znano že dlje časa. To je redkejša priložnost, sploh za manjše zneske, a se od časa do časa pojavi. Ključna razlika od delnic ali vzajemnih skladov so običajno večja potencialna donosnost, višji vstopni stroški in slabša likvidnost, saj do teh sredstev običajno ne moreš dostopati kar nekaj

let. A glede na to, da varčuješ za prihodnost, to niti ni pomembno. Tovrstne alternativne naložbe nimajo dosti skupnega z obnašanjem finančnih trgov in so zato lahko dobro dopolnilo portfelja.

Obstaja tudi možnost **upravljanja** manjših zneskov.

Pogosto je tudi **varčevanje v žlahtnih kovinah**, predvsem v zlatu in srebru. Pri mesečnih varčevanjih so stroški mnogo višji kot pri enkratnih vplačilih, res je tudi, da pri zlatu ni davka. Predlagam, da razmisliš in v teh rešitvah raje varčuješ na letni ravni ali z nekoliko višjimi mesečnimi zneski.

Seveda svojih sredstev ne boš zaupala komur koli. Dobro preveri finančno hišo, upravljavca in njegovo uspešnost v preteklosti. Tudi na stroške ne pozabi.

Če si podjetnica, boš najverjetneje velik del sredstev vlagala v razvoj svojega posla. A tudi v tem primeru ne vložij vanj vseh sredstev. Pri odločitvi upoštevaj tudi oportunitetne stroške, tj. donosnosti, ki se ji boš odpovedala zaradi vlaganja v svoj posel.

Če se sprašuješ, katera rešitev bo zate prava, bo tvoja odločitev morda lažja, če jo pogledaš iz drugega zornega kota. Katerih rešitev nikakor ne izberi oziroma **kdaj naj ti v prihodnje zasveti rdeča lučka?**

- **Kadar ti obljublajo več kot 12-odstotno letno donosnost.** Ob tem, ko ne staviš vsega na enega konja, takega donosa skoraj ni mogoče doseči. Res je, da je eno leto lahko izredno dobro, a v povprečju 12-odstotno in večjo donosnost dosegajo le najboljši z veliko denarja. Staviti vse na en naložbeni razred je izredno tvegano, zato ti tega ne priporočam.
- **Kadar ima rešitev 3-odstotne ali višje stroške na letni ravni.** Pri tem ne gre za vstopne stroške, ki jih plačaš enkratno ob vstopu, temveč za vse stroške, porazdeljene na vsa leta varčevanja, z izjemo inflacije. Če je na primer samo upravljavška provizija 2,5 odstotka, to pomeni, da bo celoten letni strošek prav verjetno presegel zeleno raven. Če je rešitev stroškovno zelo obremenjena, pomeni, da ti odžre večino donosa. V takem primeru je vprašanje, ali lahko dosežeš, da sredstva obdržijo vsaj realno vrednost. Višji stroški so upravičeni le, če gre za potencialno večjo donosnost preverjenih rešitev. Zakaj preverjenih? Ker se na trgu neprestano pojavljajo rešitve z veliko donosnostjo, ki to niso, saj gre za prevaro in boš na koncu izgubila vse.

-
- **Kadar ne poznaš vseh stroškov.** Ko ti svetovalec ali prodajalec ne znata pojasniti, koliko je vseh stroškov, je bolje, da pustiš tako naložbo. To je približno tako, kot če bi ti bile všeč kavbojke, a ne bi bila prepričana koliko natančno stanejo: 50 ali 200 evrov. In to bi ugotovila šele, ko bi ti znesek odtrgali s kartice. Prepričana sem, da se ne bi dobro počutila. Dodatna težava v finančnem svetu je, da pogosto sploh ne veš, da te je rešitev stala 200 evrov, in česar ne veš, ne boli, kajne? Vendar to na dolgi rok pomeni, da ne boš dosegla svojega cilja, svoje super seksi pokojnine, kar bo največja bolečina od vseh.
 - **Kadar je rešitev najbolj prodajana finančna rešitev.** Po mojih izkušnjah najbolj prodajana rešitev ni najbolj optimalna za stranko. V Sloveniji je najbolj prodajana rešitev takšna zato, ker se najbolj splača tistemu, ki rešitev prodaja.
 - **Kadar ti nekdo svetuje brezplačno.** Vprašaj se, zakaj bi ti nekdo svetoval brezplačno. Razen, če sta to tvoja mama ali oče (ne pravim, da sta mama in oče pravi vir informacij za finančne odločitve). Se ti je že kdaj zgodilo, da si kaj vzela brezplačno, pa se je na koncu izkazalo, da bi bilo bolje plačati?

Upoštevaj stroške

Spoznala si že, da so stroški dejavnik, ki ti lahko odžre večino donosa. Zdaj razumeš, na kaj moraš biti pozorna, a pri tem moram opozoriti še na dve stvari: inflacijo in davke.

Inflacija je lahko največji požiralec donosa!

Pri varčevanju na dolgi rok ne smeš zanemariti inflacije. Nasprotno, inflacija ti lahko odžre dobršen del donosa. V zadnjih dveh desetletjih se je izkazalo, da je povprečna inflacija 3-odstotna, vsaj statistično gledano. To pomeni, da moraš od potencialnega, na primer 6-odstotnega, donosa odšteti 3 odstotke, da dobiš realno številko.

Narediva hiter izračun: reciva, da je pričakovana potencialna donosnost za naslednjih 20 let 6-odstotna. To bi pomenilo, da boš ob varčevanju po 100 evrov nominalno vplačala 24.000 evrov, pričakuješ pa lahko približno 45.500 evrov. A če upoštevava 3-odstotno inflacijo, lahko realno pričakuješ le približno 32.800 evrov. To je ključna razlika.

Slika 6: Prikaz inflacije na primeru jabolk

Jabolka so se podražila za 342 odstotkov

Od uvedbe evra so se močno podražila osnovna živila. Med izbranimi izdelki je cena najbolj poskočila jabolkom, saj se je kilogram v povprečju podražil za kar 342 odstotkov.

Pogledali smo, koliko se se od uvedbe evra, torej od 1. 1. 2012, do letošnjega julija podražila izbrana živila. Največ, in sicer kar za 342 odstotkov, se je v povprečju podražil kilogram jabolk. Januarja 2007 je bilo treba za kilogram jabolk v povprečju odšteti 47 centov, prejšnji mesec pa je v povprečju kilogram stal 1,61 evra. Za okoli 250 odstotkov sta se podražila tudi sveže mleko (3,5 odstotna maščobe) in polkilogramski beli kruh. Sveže mleko je pred šestimi leti in pol stalo 33 centov, prejšnji mesec pa 85 centov, cena za polkilogramski beli kruh pa se je s 73 centov dvignila na 1,87 evra. Izmed petih izbranih izdelkov sta se za okoli 180 odstotkov podražila solata endivija in piščančje meso.

Vir: Siol.net; Uroš Kokošar, avgust 2013

Seveda ne moreš biti zadovoljna, da so obresti v bankah tako nizke. V nekaterih državah morajo ljudje celo plačati, da imajo denar na banki. A če pogledaš z druge strani, koliko dejansko danes izgubljaš ob ničelni obrestni meri in izredno nizki inflaciji? Ali ni to isto, ko če bi ti banka ponudila 3-odstotno obrestno mero ob 3-odstotni inflaciji? Torej, v današnjem času ničelne obrestne mere denar dejansko drži realno vrednost. Zato težko rečem, da je imeti denar na banki danes slaba ideja, sploh če je kratkoročna.

Davki so lahko velik požiralec donosa!

Upoštevati moraš tudi davek, ki ga boš plačala, ko boš zahtevala izplačilo sredstev. Verjamem, da ne boš vesela, če boš ustvarila 10-odstotni donos, potem pa ugotovila, da moraš četrtno tega plačati državi. Zato se vedno pozanimaj o višini davka glede na tip naložbe, o kateri razmišljaš. V pomoč naj ti bo spodnja tabela.

Tabela 7: Višina davka ob prodaji glede na tip naložbe

Tip naložbe	Višina davka	Komentar	Izračun
Depozit	25 % na obresti nad 1.000 EUR	Pri daljši ročnosti depozita je smotno dogovoriti razmejitev obresti, kar pomeni, da se ti obresti pripisujejo letno.	Sklenila si depozit za pet let na 100.000 EUR po 4-odstotni obrestni meri. Vsako leto lahko prejmeš 4.000 EUR obresti, kar pomeni, da plačaš 25 % na 3.000 EUR, tj. 750 EUR (toliko je namreč vsota nad 1.000 EUR), če se odločiš za razmejitev obresti. Skupaj v petih letih torej 3.750 EUR. Če se ne bi odločila za razmejitev obresti, bi na koncu po petih letih plačala 4.750 EUR, saj bi se ti od 20.000 EUR obresti priznalo le 1.000 EUR, za preostalih 19.000 EUR bi plačala davek. V prvem primeru pa se ti je priznalo 5.000 EUR, vsako leto po 1.000 EUR.
Naložbeno življenjsko zavarovanje ali klasično življenjsko zavarovanje	do 10 let: 8,5 % na celotni pri-varčevani znesek	Enote, ki jih kupiš v katerem koli letu do desetega leta, lahko po desetem letu izplačaš brez davka.	Sklenila si varčevanje za 100 EUR za deset let. Po sedmem letu, ko si že vplačala 8.400 EUR, potrebuješ sredstva. Tvoje stanje je 9.000 EUR, a v primeru odkupa prejmeš le 7.000 EUR. Za 7.000 EUR nato plačaš še 8,5-odstotni davek ali 595 EUR.
Dividende in obresti od obveznic	25 % na izplačane obresti		Si lastnica delnic in prejmeš izplačane dividende v višini 1.000 EUR. Prejela si tudi izplačilo obresti od obveznic v enaki višini. Skupaj torej 2.000 EUR, državi pa boš plačala 500 EUR davka.
Drugi pokojninski steber	Davčna olajšava v primeru kolektivnih zavarovanj ali kot posamezniki v primeru individualnih shem		Pred desetimi leti si sklenila varčevanje v drugem stebru. Zdaj si uradno upokojena in želiš mesečno izplačilo. V dohodninsko osnovo se ti šteje samo 50 % izplačanega zneska. Ob izplačilu pri zneskih, ki segajo do 160 EUR na mesec, ti ni treba odvajati 25-odstotne akontacije dohodnine.

Tip naložbe	Višina davka	Komentar	Izračun
Delnice, vzajemni skladi	davek na kapitalški dobiček: prvih 5 let: 25 % nad 5 do vključno 10 let: 15 % nad 10 do vključno 15 let: 10 % nad 15 do vključno 20 let: 5 % nad 20 let: 0 %	Enote, ki jih kupiš v osmem letu od začetka varčevanja, če gre za mesečno varčevanje, moraš obdržati še dvajset let, da zanje ne plačaš davka na kapitalški dobiček.	Sklenila si varčevanje za 100 EUR za deset let. Po sedmem letu, ko si že vplačala 8.400 EUR, potrebuješ sredstva. Tvoje stanje je 9.000 EUR. V primeru izplačila se izračuna za vsako enoto posebej, kdaj je bila vplačana in koliko dobička je bilo z njo ustvarjenega. Razlika med vplačanimi sredstvi in stanjem je 600 EUR. Koliko davka od 600 EUR boš morala plačati državi, je odvisno od tega, koliko dobička si ustvarila na enoto in kdaj si to enoto kupila.
Zlato	Ni davka.		
Srebro	Ni davka.*	* 22-odstotni davek se plača ob nakupu.	
Nepremičnine	Davek na promet na stare nepremičnine se obračunava 2 % od prodajne cene oziroma od najmanj 80 % tržne vrednosti. Prodajalec plača tudi davek od kapitalskega dobička, če vsaj zadnja tri leta pred prodajo na naslovu nepremičnine ni imel prijavljenega stalnega prebivališča. Stopnja tega davka je enaka kot pri delnicah ali vzajemnih skladih.		Nepremičnino si kupila za 100.000 EUR, nato pa jo čez dvanajst let prodala za 120.000 EUR. Ustvarila si 20.000 EUR dobička. Plačala boš 2-odstotni davek od prometa nepremičnine v višini 2.400 EUR. Davka na kapitalški dobiček ne boš plačala, ker si imela prijavljeno stalno prebivališče.

Izberi rešitve z majhno povezanostjo

Ne glede na izbrano rešitev je pomembno, da ne staviš vsega na enega konja. Običajno je dobro sredstva razpršiti med dve, tri rešitve oziroma še boljše naložbene razrede, ki med seboj niso povezani. Ključno je namreč vedeti, da kadar vrednost ene rešitve raste, to gibanje nima veze s tem, kaj se dogaja z drugo rešitvijo. Predvsem je to pomembno takrat, kadar vrednost pada. Verjamem, da si ne želiš, da sočasno pada vrednost vsem rešitvam.

Predstavljaš si, da si sredstva vložila v dve družbi za upravljanje, a v obe v sklad, ki vlaga v isto panogo. To ne pomeni, da si sredstva razpršila.

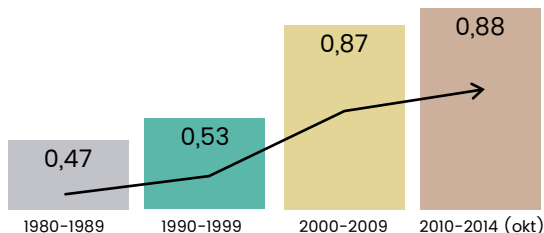
Ali pa, da si sredstva vložila v vzajemni sklad, ki vlaga v ameriške delnice, in sklad, ki vlaga v globalne delnice, ker si želela tveganje razpršiti. Raziskava Morningstarja kaže, da je povezava med njimi danes močna, kar pomeni, da je velika verjetnost, da se bodo gibale podobno.

Lestvica povezanosti:

- 0,00 – ni povezanosti
- 0,01–0,19 – zelo majhna povezanost
- 0,20–0,39 – šibka povezanost
- 0,40–0,69 – zmerna povezanost
- 0,70–0,89 – močna povezanost
- 0,90–0,99 – zelo močna povezanost
- 1,00 – popolna povezanost

Na podlagi te lestvice povezanosti je jasno, da se je v tem primeru povezanost z globalizacijo v zadnjih 30 letih skoraj podvojila, in sicer od zmerne do močne.

Slika 7: Primer povezanosti delnic ZDA in mednarodnih delnic

Vir: Morningstar, 2014

Kaj pa likvidnost in fleksibilnost?

Glede na to, da varčuješ za svojo super seksi pokojnino, likvidnosti ne potrebuješ. Gre le za občutek varnosti, da so ti tvoja sredstva kadar koli na voljo. Praviloma naj bi nelikvidnost pomenila večjo potencialno donosnost, saj tisti, ki razpolaga s tvojimi sredstvi, vnaprej ve, da lahko z njimi razpolaga za določen čas, na primer 5, 10 ali 20 let, in jih temu primerno lahko plemeniti v nekoliko bolj tveganih rešitvah, kot če bi moral zagotavljati likvidnost in v vsakem trenutku imeti možnost izplačila. To je enako kot pri bančnih depozitih. Če skleneš bančni depozit za eno leto, boš upravičena do nižje obrestne mere, kot če ga skleneš za dve, tri ali več let.

Fleksibilnost je dobrodošla, sploh če si samodisciplinirana. Rešitev, ki jo izbereš danes, namreč ni nujno najbolj optimalna tudi jutri. Zato je pomembno, da se lahko odločiš za spremembo portfelja brez dodatnih stroškov ali večjih ovir.

Ali varčevanje vpliva na znesek za plačilo vrtca ali otroškega dodatka?

Pogosto slišim: »Raje ne varčujem, ker bom sicer padla v višji razred za plačilo vrtca.« V redkih primerih je to upravičeno, v večini pa gre le za izgovor.

Namreč, če veš, kako center za socialno delo upošteva tvoje premoženje, potem tovrstno varčevanje redko vpliva na znesek otroškega dodatka ali znesek za plačilo vrtca.

Poglejva primer: Julijina družinska prijateljka Matevž in Mojca imata dva soloobvezna otroka. Njuni prihodki so majhni, oba skupaj imata 1.581,46 evra oziroma 395,37 evra na družinskega člana ($1.581,46 \text{ evra} : 4 = 395,37 \text{ evra}$).

Matevž in Mojca sta torej v četrtem razredu lestvice, kar pomeni, da bosta prejela otroški dodatek v višini 125,78 evra/mesec (58,75 evra za prvega in 67,03 evra za drugega otroka).

Na izračun vplivajo predvsem prejemki, tj. plača in morebitna druga prejeta izplačila na podlagi delovnega razmerja. Iz tabele lahko razbereš zgornje in spodnje meje razredov, ki določajo višino socialnih transferjev v obliki otroških dodatkov. Uporaba je zelo preprosta: zgornjo mejo, ki jo odčitaš iz tabele, pomnožiš s številom članov v svojem gospodinjstvu, da dobiš skupno zgornjo mejo dohodka za gospodinjstvo.

V primeru Matevža in Mojce zgornja meja iz tabele znaša 418,74 evra. Če jo pomnožimo s številom članov v gospodinjstvu, v našem primeru so to štirje, dobimo skupno zgornjo mejo 1.674,96 evra. To je torej maksimalni mesečni dohodek, ki ga lahko Matevž in Mojca prejmeta, da bosta še prejela otroški dodatek v višini 125,78 evra. Če to mejo presežeta, se bosta uvrstila v višji razred v tabeli, kar pomeni, da bosta dobila nižji otroški dodatek.

Tabela 8: Višina otroškega dodatka glede na premoženje

Dohodkovni razred	Povprečni mesečni dohodek na osebo	Znesek otroškega dodatka za otroka do konca osnovne šole ali do 18. leta (v €)			Znesek otroškega dodatka za otroka v srednji šoli, vendar najdlje do 18. leta (v €)		
		1. otrok	2. otrok	3. in naslednji otrok	1. otrok	2. otrok	3. in naslednji otrok
1	do 18 % (do 182,38 €)	114,31	125,73	137,18	114,31	125,73	137,18
2	nad 18 % do 30 % (nad 182,38 € do 303,97 €)	97,73	108,04	118,28	97,73	108,04	118,28
3	nad 30 % do 36 % (nad 303,97 € do 364,76 €)	74,48	83,25	91,98	74,48	83,25	91,98
4	nad 36 % do 42 % (nad 364,76 € do 425,56 €)	58,75	67,03	75,47	58,75	67,03	75,47
5	nad 42 % do 53 % (nad 425,56 € do 537,01 €)	48,04	56,06	64,03	48,04	56,06	64,03
6a	nad 53 % do 56 % (nad 537,01 € do 567,41 €)	30,44	38,1	45,71	30,44	38,1	45,71
6b	nad 56 % do 64 % (nad 567,41 € do 648,47 €)	30,44	38,1	45,71	43,44	51,1	71,17

Koliko premoženja imata lahko Matevž in Mojca, da ne bosta spadala v višji razred?

Premoženje se upošteva tako, da se dohodkom vlagatelja in njegove družine prišteje znesek, ki bi ga v enem letu prejeli iz obresti, izračunanih od vrednosti premoženja (običajno na dan vložitve vloge), če bi imeli znesek v vrednosti premoženja na bančnem računu v obliki vezane vloge. Pri tem se upošteva povprečna letna obrestna mera za gospodinjstva za vezane vloge nad enim letom do dve leti za leto pred letom vložitve vloge. Po podatkih Banke Slovenije v letu 2016 to pomeni po 0,96-odstotni letni obrestni meri. V letu 2015 je obrestna mera znašala 1,9, še leto prej 3,46 odstotka, še leto prej pa 4,06 odstotka. Za naprej že vemo, da bo obrestna mera še nižja, a nam to nič ne pomaga, saj bosta sklenila dolgoročno varčevanje, kar pomeni, da se bo v prihodnje obrestna mera zelo verjetno vrnila na višje ravni. V izračunu je zato upoštevana 3-odstotna obrestna mera.

Višino fiktivnega premoženja, ki ga v osnovo za izračun otroškega dodatka upošteva center za socialno delo ob izračunu, izračunaš tako, da od prej izračunane skupne zgornje meje dohodka, odšteješ skupni mesečni dohodek gospodinjstva. Dobljeni rezultat pomnožiš z 12 (število mesecev v letu) in ga deliš z 0,03 (povprečna obrestna mera). Dobljena vsota je višina premoženja, ki ga še lahko imata, da ohranita enak otroški dodatek.

Od prej izračunane skupne zgornje meje dohodka za Matevža in Mojco, torej 1.674,96 evra, odšteješ skupni mesečni dohodek gospodinjstva, 1.581,46 evra. Razlika je 93,50 evra. Nato to število množiš z 12 (in dobiš 1.122 evra) ter deliš z 0,03, dobiš 37.400 evrov. Njuna družina ima lahko poleg svojega mesečnega dohodka skupno še za 37.400 evrov prihrankov in drugega premoženja, da bo ohranila višino otroškega dodatka.

Treba je še vedeti:

1. da je to zelo poenostavljen izračun, ki pa je izredno dober približek;
2. da se v izračunu ne upoštevajo vse oblike premoženja družine. Tako se na primer ne upoštevajo vrednost lastniške nepremičnine do določene kvadrature in osebna vozila do določene vrednosti. Natančnejše podatke, katero premoženje poleg prihrankov se v izračunu upošteva in katero ne, dobiš na spletni strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve:

To pomeni, da lahko Matevž in Mojca 10 let varčujeta mesečno po 200 evrov in ob 7-odstotni donosnosti ne bosta presegla cenzusa. Medtem bodo otroci odrasli in center za socialno delo morda niti ne bo več dejavnik, ki ga bosta morala upoštevati.

Enaka logika velja za upoštevanje premoženja pri plačilu vrtca, le da gredo razredi do višje ravni dohodka. Razlika je, da se med dohodek upoštevajo vsi socialni transferji, tudi otroški dodatek, medtem ko se pri otroškem dodatku socialni transferji ne upoštevajo. Tako bi se za Matevža in Mojco, ki prejmeta 125 evrov otroškega dodatka, ta upošteval v dohodek takole:

$$125,78 \text{ EUR} - 2 * 25,16 \text{ EUR} = 75,46 \text{ EUR/mesec.}$$

Tabela 9: Plačilo staršev v deležu od cene programa za vloge, vložene v letu 2016, na podlagi povprečne plače za leto 2015.

Dohodkovni razred	Povprečni mesečni dohodek na osebo	Plačilo staršev
	(v % od neto povprečne plače in evrih)	(v % od cene programa)
1	do 18 % (do 182,38 €)	/
2	nad 18 % do 30 % (nad 182,38 € do 303,97 €)	10 %
3	nad 30 % do 36 % (nad 303,97 € do 364,76 €)	20 %
4	nad 36 % do 42 % (nad 364,76 € do 425,56 €)	30 %
5	nad 42 % do 53 % (nad 425,56 € do 537,07 €)	35 %
6	nad 53 % do 64 % (nad 537,01 € do 648,57 €)	43 %

Zdaj veš, kako vpliva premoženje na otroške dodatke in plačilo vrtca. Res je, da to ni konstantna stvar ter da se razredi in obrestna mera spreminjajo. Če se še vedno bojiš, da bo varčevanje vplivalo na eno ali drugo, naj to ne bo izgovor, da ne varčuješ. Išči rešitve. Morda se lahko dogovoriš s svojimi starši, da oni varčujejo v svojem imenu, lahko pa ti tudi zaupam, da obstajajo rešitve, ki jih center za socialno delo ne vidi in zato ne upošteva v svojih izračunih, pri tem pa ne gre za naložbena ali klasična življenjska zavarovanja.

BELEŽKA: MOJE IZBRANE REŠITVE

1. Naziv rešitve:

Povprečen letni strošek:

Likvidnost	DA	NE
------------	----	----

Fleksibilnost	DA	NE
---------------	----	----

2. Naziv rešitve:

Povprečen letni strošek:

Likvidnost	DA	NE
------------	----	----

Fleksibilnost	DA	NE
---------------	----	----

3. Naziv rešitve:

Povprečen letni strošek:

Likvidnost	DA	NE
------------	----	----

Fleksibilnost	DA	NE
---------------	----	----

Prehodila si dobršen kos poti in izbrala primerne rešitve. Če imaš pomislek ali se ti porajajo vsebinska vprašanja, predlagam, da se posvetuješ.

Deveti korak – Spremljaj svoj načrt enkrat letno in ga po potrebi prilagajaj

Kaj je lahko pomembnejše od spremljanja lastne varne prihodnosti? To pomeni, da enkrat letno 60 minut svojega časa nameniš pregledu svojega načrta.

Logično je, da se tvoj življenjski slog in s tem želje spreminjajo. Naložbe tudi nihajo in s tem tudi tvoja sredstva. Načrt, ki ga oblikuješ danes, običajno ni končen. Pogosto bodo potrebni manjši popravki, ki ti pomagajo doseči zastavljen cilj, na primer:

- finančni trgi so zrasli več, kot si pričakovala, zato je sredstev več. Logično razmišljanje bi bilo, da lahko za doseg cilja zmanjšaš varčevanje in po potrebi sredstva prestaviš. A tega ne svetujem, raje obdrži višino premije in prej doseži svoj cilj;
- trgi so padli bolj, kot si pričakovala, zato je sredstev manj. Za doseg cilja povečaj varčevanje in po potrebi sredstva prestavi;
- tvoje želje so večje, želiš si finančno neodvisnost prej kot pri 65 letih, zato si pripravljena varčevati več.

Toplo priporočam, da varčevanje vodiš na enem mestu, uporabljalj Excel ali kakšno brezplačno aplikacijo. Ena takih je tudi naš **Mojportfolio** (www.mojportfolio.com), s katero lahko spremljaš vsa svoja sredstva, ki jih varčuješ ali vlagas pri raznih ponudnikih, na enem mestu.

Vsekakor ne moreš vedeti, kje na poti do svojega cilja si, če tega ne spremljaš na enem mestu. Prav tako je nemogoče ugotoviti, ali je tvoj portfelj preveč izpostavljen na primer trgom v razvoju. Imaš dovolj obveznic? Imaš preveč delnic? Verjetno se strinjaš, da težko odgovoriš na ta vprašanja, če moraš ročno pregledovati različne portfelje pri različnih ponudnikih.

Mnogo ljudi nikoli ne oblikuje svojega načrta. Tisti, ki ga, pa ga pogosto ne prilagajajo, ker se jim zdi:

1. da so svojo nalogo že opravili, ko so oblikovali svoj načrt za prihodnost,
2. da je to preveč naporno,
3. da jim bo to vzelo preveč časa.

Julija je šele na začetku svoje poti, zato do danes še ni prilagodila svojega načrta. A je polna zagona, saj ji je v enem mesecu z blogom uspelo zaslužiti 120 evrov in je z varčevanjem na dobri poti do svojega cilja.

Deseti korak – Vztrajaj in dosezi finančno neodvisnost

Ko danes govorim o finančni neodvisnosti in sprašujem ljudi, kaj jim pomeni, imam občutek, da mislijo, da so to le sanje, ki niso nikomur dosegljive. A to je vse prej kot resnica!

Danes boš stopila na to pot. Včasih mislimo, da so potrebna leta, da lahko nekaj spremenimo. Ni res, potreben je le trenutek. In ta trenutek je zdaj. Ta trenutek boš vstopila na drug vlak in si tako omogočila finančno varnost, morda pa se boš odločila in stopila še korak dlje; dosegla boš finančno neodvisnost, položaj, ko ti ni treba več delati za denar.

Tvoj cilj bo doseči več in hitreje, kot si si prvotno zamislila. Z veseljem boš ugotovila, da se koš polni in si že dosegla finančno varnost. Zdaj dodatne nepríčakovane nagrade vlagaja za svojo finančno neodvisnost.

Predstavljaš si, da bi lahko že danes rekla, da ti ni treba več delati. To bi bilo nekaj, kajne? Ali veš, da nekateri to lahko zares rečejo?

Večina ljudi je prepričanih, da upokojitev pri 40 ni mogoča ali da je dosegljiva samo za srečneže, ki zadenejo na lotu, ali tajkune. O, kako se motiš. V svetu deluje gibanje mladih upokojencev. Ti potrjujejo nasprotno in rušijo naše tradicionalno prepričanje. Zanimivo je, da so si ti ljudje zelo različni. Nekateri so imeli dobro plačano službo, predvsem v informatiki ali financah, drugi so bili učitelji ali pisci, nekateri so bili podjetniki, drugi so imeli deseturni delovnik. A nekaj imajo vendarle skupnega, njihov um ni ustvarjen za nemogoče! Imajo zanimiv življenjski slog, imajo načrt glede porabe in varčevanja ter živijo svoje sanje.

Ja, moj cilj je finančna neodvisnost! Vem, kaj razmišljaš. Da bi lahko dosegla ta cilj, bi morala imeti dobro plačano službo. A naj te potolažim, ni nujno. Pravzaprav sploh ni pomembno, koliko zaslužiš, pomembno je le, koliko in kako varčuješ oziroma kakšen je tvoj življenjski standard.

Večji prihodki lahko seveda pomagajo, da hitreje dosežeš svoj cilj. A zakaj potem običajno ni tako? Z večjimi prihodki se namreč povečujejo naše želje in viša se naš življenjski standard. Toda ali nas to iskreno osrečuje?

S **kalkulatorjem finančne neodvisnosti**, ki je dostopen tudi na www.networthify.com, je matematika tako preprosta. Ni pomembno, ali je tvoj prihodek 100.000 evrov ali 20.000 evrov na leto. Če lahko privarčuješ 50 odstotkov prihodkov, se lahko upokojiš čez 16,6 leta. Izračun v celoti upošteva, da boš živela od kapitalske rente.

Mladi upokoјenci zapravljajo mnogo manj, kot bi lahko, in nimajo občutka, da se nečemu odpovedujejo, nasprotno. So mnogo bolj srečni, ker imajo cilj, ki mu sledijo, in živijo svoje življenje, brez nepotrebnega stresa. Ali to pomeni, da ne kupujejo več stvari? Seveda ne, le da kupujejo veliko bolj premišljeno. Njihova lestvica prioritet je drugačna: svoje svobode niso pripravljeni prodati za nov, deseti par čevljev ali za nova oblačila. Nekateri raje spiјejo pivo doma kot v lokalu, sami si skuhamo kosilo, v skrbi za boljše zdravje se povežemo z lokalnimi kmeti.

Glede na človeško življenjsko energijo bi bilo idealno, če bi bila lestvica za doseg finančne neodvisnosti v teh okvirih:

- **v starosti od 21 do 40 let:** delaj in dobro služi, varčuj 50 odstotkov ali več svojih prihodkov,
- **v starosti od 40 do 60 let:** delaj polovični delovni čas, posveti se družini, varčuj do 15 odstotkov svojih prihodkov;
- **v starosti 60 let in več:** delaj minimalno, uživaj življenje.

Če si zamudila že precej let, naj bo to le spodbuda, da začneš danes. Če ti bo uspelo prihraniti 50 odstotkov svojih prihodkov, se namreč lahko upokoјiš prej kot v 20 letih. Kaj je lahko še bolj spodbudno?

Tabela 10: Število let do finančne neodvisnosti glede na delež varčevanja

Delež varčevanja	Število let do finančne neodvisnosti
5 %	66 let
10 %	51 let
15 %	43 let
20 %	37 let
25 %	32 let
30 %	28 let
35 %	25 let
40 %	22 let
45 %	19 let
50 %	16,6 leta
55 %	14,5 leta
60 %	12,5 leta
65 %	10,5 leta
70 %	8,5 leta
75 %	7 let
80 %	5,5 leta
85 %	4 let
90 %	manj kot 3 leta
95 %	manj kot 2 leti
100 %	0 let

V izračunu sta upoštevani:

- realna donosnost: 5-odstotna na leto v času varčevanja,
- stopnja dviga sredstev po upokojitvi: 4-odstotna.

Morda si že slišala za pravilo 4 odstotkov? Glede na druga pravila je to pravilo odličen približek za varno prihodnost. Leta 1998 so ga oblikovali trije profesorji iz univerze Trinity v Teksasu, leta 2009 pa so ga predstavili na novo, tokrat prilagojenega za inflacijo. To dejansko pomeni, da na leto ne smeš porabiti več kot 4 odstotke svoje glavnice, če želiš varno prihodnost. Ugotovili so, da v primeru 50 odstotkov delnic : 50 odstotkov obveznic pravilo velja v 96 odstotkih primerov. V analizi so upoštevali 55 let in le, če bi se izplačila začela leta 1965 in 1966, bi ostala brez varnostne mreže, v vseh drugih primerih pa ne le, da bi obdržala glavnico, glavnica bi še močno zrasla. To seveda velja za pretekle donose na finančnih trgih in nikakor ne moremo z gotovostjo trditi, da bo tako tudi v prihodnje. A če povem, da je študija zajela leta od 1926 do 1980, danes so znani rezultati celo do leta 1985, in kaj bi se zgodilo v primeru 30 let izplačil, vse do leta 2015, potem ti vseeno lahko pomenijo dobre smernice za prihodnost. Ker je študija ameriška, je valuta v dolarjih, a to na tem mestu niti ni pomembno. Pomembna je logika, ki je enaka, ne glede na to, v katerem delu sveta živimo.

Če bi se odločila za **pravilo 3 odstotkov**, torej da bi za svoje življenje potrebovala le 3 odstotke svoje glavnice vsako leto, je to že skoraj jamstvo za preskrbljeno življenje. Glavnica se glede na gibanje finančnih trgov vsako leto spreminja, a v primeru pravila 3 odstotkov je glavnica na koncu mnogo višja, kot je bila na začetku, ko si v njo začela posegati. Donosnost bo namreč z veliko verjetnostjo večja od tvojih izdatkov.

Tabela 11: Uspešnost portfelja glede na delež dviga sredstev, profil in dobo izplačevanja

		Letna stopnja izplačevanja kot delež glavnice									
		3-%	4-%	5-%	6-%	7-%	8-%	9-%	10-%	11-%	12-%
100 % delnic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	97	97	94	93	86	80	71	63
	20 let	100	98	97	95	92	86	77	66	55	51
	25 let	100	98	97	93	90	80	67	55	48	40
	30 let	100	98	96	93	87	76	62	51	40	35
75 % delnic : 25 % obveznic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	100	97	94	90	77	66	56
	20 let	100	100	100	97	95	89	74	58	49	43
	25 let	100	100	98	97	92	78	60	52	42	32
	30 let	100	100	98	96	91	69	55	38	29	20
50 % delnic : 50 % obveznic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	100	100	99	93	73	57	46
	20 let	100	100	100	100	98	88	63	46	32	20
	25 let	100	100	100	100	95	67	48	28	18	13
	30 let	100	100	100	98	85	53	27	15	9	5
25 % delnic : 75 % obveznic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	100	100	100	86	53	34	30
	20 let	100	100	100	100	100	68	35	26	22	14
	25 let	100	100	100	100	68	33	25	17	13	10
	30 let	100	100	100	96	38	24	15	9	5	2
100 % obveznic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	100	100	73	56	44	29	19
	20 let	100	100	100	92	54	49	28	20	14	9
	25 let	100	100	97	58	43	27	18	10	10	8
	30 let	100	100	64	42	24	16	7	2	0	0

Tabela 12: Uspešnost portfelja glede na delež dviga sredstev, profil in dobo izplačevanja z upoštevano inflacijo

		Letna stopnja izplačevanja kot delež glavnice									
		3-%	4-%	5-%	6-%	7-%	8-%	9-%	10-%	11-%	12-%
100 % delnic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	94	86	76	71	64	51	46
	20 let	100	100	92	80	72	65	52	45	38	25
	25 let	100	100	88	75	63	50	42	33	27	17
	30 let	100	98	80	62	55	44	33	27	15	5
75 % delnic : 25 % obveznic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	97	87	77	70	56	47	30
	20 let	100	100	95	80	72	60	49	31	25	11
	25 let	100	100	87	70	58	42	32	20	10	3
	30 let	100	100	82	60	45	35	13	5	0	0
50 % delnic : 50 % obveznic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	99	84	71	61	44	34	21
	20 let	100	100	94	80	63	43	31	23	8	6
	25 let	100	100	83	60	42	23	13	8	7	2
	30 let	100	96	67	51	22	9	0	0	0	0
25 % delnic : 75 % obveznic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	99	77	59	43	34	26	13
	20 let	100	100	82	52	26	14	9	3	0	0
	25 let	100	95	58	32	25	15	8	7	2	2
	30 let	100	80	31	22	7	0	0	0	0	0
100 % obveznic		Delež uspešnosti (v %)									
Doba izplačevanja	15 let	100	100	100	81	54	37	34	27	19	10
	20 let	100	97	65	37	29	28	17	8	2	2
	25 let	100	62	33	23	18	8	8	2	2	0
	30 let	84	35	22	11	2	0	0	0	0	0

Tabela 13: Uspešnost portfelja glede na delež dviga sredstev, profil in dobo izplačevanja, v primeru vloženih 1.000 USD

		Letna stopnja izplačevanja kot delež glavnice									
		3-%	4-%	5-%	6-%	7-%	8-%	9-%	10-%	11-%	12-%
100 % delnic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	4.037	3.634	3.290	2.978	2.564	2.061	1.689	1.378	1.067	563
	20 let	6.893	6.083	5.498	4.640	3.821	2.907	2.059	1.209	610	51
	25 let	10.128	8.466	7.708	6.094	4.321	2.936	1.765	459	0	0
	30 let	17.950	15.610	12.137	9.818	7.752	5.413	2.461	41	0	0
75 % delnic : 25 % obveznic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	3.414	3.086	2.682	2.293	1.937	1.528	1.169	888	623	299
	20 let	5.368	4.594	3.933	3.177	2.665	2.062	1.339	574	0	0
	25 let	8.190	5.724	4.732	3.889	2.913	1.865	500	0	0	0
	30 let	12.765	10.743	8.729	5.210	3.584	2.262	1.424	800	367	105
50 % delnic : 50 % obveznic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	2.668	2.315	2.015	1.705	1.398	1.097	785	470	187	0
	20 let	3.555	3.018	2.329	1.926	1.462	940	420	0	0	0
	25 let	4.689	3.583	2.695	1.953	1.293	624	0	0	0	0
	30 let	8.663	7.100	5.538	2.409	1.190	466	136	16	0	0
25 % delnic : 75 % obveznic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	1.685	1.446	1.208	961	731	499	254	14	0	0
	20 let	2.033	1.665	1.258	882	521	136	0	0	0	0
	25 let	2.638	1.863	1.303	704	130	0	0	0	0	0
	30 let	3.350	2.587	1.816	647	0	0	0	0	0	0
100 % obveznic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	1.575	1.344	1.102	886	651	420	211	0	0	0
	20 let	1.502	1.188	926	537	132	0	0	0	0	0
	25 let	1.639	1.183	763	41	0	0	0	0	0	0
	30 let	1.664	1.157	670	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 14: Uspešnost portfelja glede na delež dviga sredstev, profil in dobo izplačevanja z upoštevanjo inflacije, v primeru vloženih 1.000 USD

		Letna stopnja izplačevanja kot delež glavnice									
		3-%	4-%	5-%	6-%	7-%	8-%	9-%	10-%	11-%	12-%
100 % delnic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	3.832	1.760	3.005	2.458	2.018	1.427	859	483	44	0
	20 let	6.730	5.808	5.095	3.421	1.953	1.215	361	0	0	0
	25 let	8.707	6.304	5.103	2.931	1.683	0	0	0	0	0
	30 let	12.929	10.075	7.244	4.128	1.253	0	0	0	0	0
75 % delnic : 25 % obveznic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	3.139	1.601	2.163	1.773	1.290	943	612	275	0	0
	20 let	4.548	3.733	2.971	2.051	1.231	450	0	0	0	0
	25 let	5.976	4.241	2.878	1.514	383	0	0	0	0	0
	30 let	8.534	5.968	3.554	1.338	0	0	0	0	0	0
50 % delnic : 50 % obveznic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	2.316	1.390	1.535	1.268	889	489	182	0	0	0
	20 let	2.865	2.256	1.667	1.068	469	0	0	0	0	0
	25 let	3.726	2.439	1.453	583	0	0	0	0	0	0
	30 let	4.754	2.971	1.383	9	0	0	0	0	0	0
25 % delnic : 75 % obveznic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	1.596	1.011	777	456	56	0	0	0	0	0
	20 let	1.785	1.196	778	268	0	0	0	0	0	0
	25 let	1.847	941	67	0	0	0	0	0	0	0
	30 let	2.333	633	0	0	0	0	0	0	0	0
100 % obveznic		Končna vrednost (v \$)									
Doba izplačevanja	15 let	1.325	852	612	303	48	0	0	0	0	0
	20 let	1.058	621	146	0	0	0	0	0	0	0
	25 let	919	102	0	0	0	0	0	0	0	0
	30 let	626	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Vir: Tabele 11, 12, 13 in 14 so povzete po knjigi The Simple Path to Wealth, JL Collins, 2016

Primer iz tabele 13 v primeru 1 milijonov dolarjev privarčevanih sredstev (brez upoštevanje inflacije):

- če bi vložila 100 odstotkov v delnice, bi imela po 30 letih izplačevanja 15,610.000 USD,
- če bi vložila 75 odstotkov v delnice in 25 odstotkov v obveznice, bi imela po 30 letih izplačevanja 10,743.000 USD,
- če bi vložila 50 odstotkov v delnice in 50 odstotkov v obveznice, bi imela po 30 letih izplačevanja 7,100.000 USD.

Primer iz tabele 14 v primeru 1 milijonov dolarjev privarčevanih sredstev (z upoštevanje inflacije):

- če bi vložila 100 odstotkov v delnice, bi imela po 30 letih izplačevanja 10,075.000 USD,
- če bi vložila 75 odstotkov v delnice in 25 odstotkov v obveznice, bi imela po 30 letih izplačevanja 5,968.000 USD,
- če bi vložila 50 odstotkov v delnice in 50 odstotkov v obveznice, bi imela po 30 letih izplačevanja 2,971.000 USD.

Če povzamem, da se boš lahko mirno zgodaj upokojila:

- sprejmi bolj tvegane rešitve, torej v tem primeru več delnic kot obveznic,
- vlagaj na dolgi rok in naj te vožnja na poti, tudi če je cesta luknjasta, ne moti,
- išči rešitve z minimalnimi stroški, stopnjo izplačila drži pod 4 odstotki svoje glavnice.

Večina ljudi kljub številkam in resničnim zgodbam še vedno ne verjame, da lahko doseže finančno neodvisnost do 45. leta. Zato tega tudi ne poskuša. Verjamem, da ti nisi med njimi. Če si zastaviš ta cilj in si oblikuješ življenjski slog, ki temu sledi, potem si na dobri poti, da postaneš zmagovalka.

Preberi resnične zgodbe ljudi, ki so dosegli finančno neodvisnost ali so na poti do nje. Eden od njih je Justin McCurry, ki ima spletno stran www.rootofgood.com.

Drugi je znani Mr. Money Mustache, s spletno stranjo www.mrmoneymustache.com.

Tretji primer pa sta mlad par Mike in Lauren, ki še nista dosegla finančne neodvisnosti, je pa to njun glavni cilj, kar neprestano dokazujeta s svojimi videoposnetki na spletni strani www.mikeandlauren.com.

Tvoja dediščina

Ne vem, zakaj, a v Sloveniji se pravzaprav ne pogovarjamo o dediščini, dokler smo živi in zdravi. Morda se o njej začnemo pogovarjati pred smrtjo. Takrat, ko ima človek, ki odhaja, občutek, da njegovi bližnji komaj čakajo, da se polastijo njegovega denarja.

Kaj pa, če bi zadevo malce obrnila in se o tem pogovarjala že dovolj zgodaj, ko si še zdrava in mlada? V tem primeru ne bi imela neprijetnega občutka, hkrati pa bi ravnala odgovorno in ne bi prepustila dediščine naključju. Izrazila bi svoje mnenje, ki bi bilo slišano po tvojem odhodu čez toliko in toliko let.

Lahko ti povem svojo izkušnjo. S starši smo bili na morju in nekega dne smo odšli v gostilno, kjer sta starša začela temo o dediščini. S sestro nama sprva ni bilo prijetno, saj smo to temo načeli prvič. Najini prvi občutki so bili, da je morda nekaj narobe z njunim zdravjem, a ko sva ugotovili, da ni razloga za preplah, sva čutili olajšanje in pogovor je stekel.

Najlažje in najbolje se je o tem pogovarjati z ožjimi člani družine. Pomembno je, da sodelujete tisti, ki se vas to neposredno tiče. In kaj je najlepše? Najlepše je, če se lahko dogovorite, da se bodo otroci odpovedali nujnemu deležu, dokler je eden od staršev živ. A čeprav se to dogovorite in to zapišete pred pričami ali notarsko overite, se otrok še vedno lahko premisli, ko je razpisana dediščina. Tako je vsaj s tem v Sloveniji.

Obstaja tudi **izgubljena dediščina**. Ker pogosto ni oporoke, se dogaja, da dediči ne vedo za neka sredstva in ta ostanejo nedotaknjena leta in leta, dokler ne pripadejo državi. Nihče natančno ne ve, koliko je izgubljenega premoženja v Sloveniji, a po izkušnjah vem, da obstaja. Znana je višina »izgubljenega« premoženja za ZDA in Veliko Britanijo, kjer so enotne baze že vzpostavljene. V ZDA išče lastnika vrtoglavih 52 milijard evrov, v Veliki Britaniji seže ocena do 28 milijard evrov.

V najpogostejše izgubljeno premoženje spadajo:

- denar na bančnem računu,
- premoženje v sefu,
- delnice, obveznice, dividende, vzajemni skladi,
- zavarovanja: življenjska in pokojninska,
- nepremičnine,
- deleži v podjetjih,
- zlato, srebro in druge žlahtne kovine,
- diamanti.

Si predstavljaš, da neke lahko leži 15.000 evrov, ki morda pripadajo tudi tvojim staršem kot dedičem?

Več informacij o izgubljeni dediščini najdeš na www.mojadediscina.si.

Zdravje je bogastvo, zaščita je obvezna

Leto 2014 je bilo za mojo družino prelomno leto. Boris, moj mož, je večino časa čez teden namenil poslu, v prostem času pa je bil obkrožen z računalnikom in telefonom. Težko rečem, da ga ne razumem, saj sem bila tudi sama podobna, dokler nisva dobila prvega otročka. Spomladi 2014 pa se je odločil, da bo poleti malce izpregel in si privoščil mesec dni dopusta. Sama sem bila skeptična, da bo to dejansko izpeljal, a ko je teden dni pred dopustom začel odšteti, sem ugotovila, da misli resno.

Tisto poletje je res užival. Veliko je kolesaril, bil z otrokoma, medtem ko sem sama malce več časa lahko namenila – ugni čemu. Ja, službi.

A naš dopust je bil takrat res krasen. Bili smo samo mi štirje, brez nepotrebne tehnologije. Tudi sama sem se prvič odklopila po tem, ko mi je sodelavka rekla: »Nataša, ceni svoj dopust. Ne javljaj se, ne dajaj nalog, ne boj se, stvari bodo tekle normalno.« In res so.

Prišel je oktober. Mesec, ko naj bi mož znova zajadral v posle. A čez noč ni zmoget več vstati. Sprva šok, potem iskanje vzroka. Nisva vedela, kaj se dogaja. V enem mesecu je shujšal za 15 kg in prepričana sva bila, da ima raka. Hodila sva od zdravnika do zdravnika, a vsi so nama govorili, da je mož zdrav kot riba. Potem naju je njegova splošna zdravnica seznanila z boleznijo 21. stoletja: izgorelost. To je bil šok. Še danes se spomnim, kako sem bila zmedena. Nemogoče, sem si govorila. Enako tudi mož, ki je bil znan po tem, da je stalno v pogonu.

In zakaj sem se ti razgalila? Ker običajno slišim stavek: »To se meni ne more zgoditi.« Ja, tudi sama sem včasih tako mislila, zato ti težko zamerim take misli, a verjemi, da še prehitro pride in pride takrat, ko si najmanj predstavljaš. Iskreno si želim, da bi bila tudi na take dogodke finančno pripravljena. Namreč, predstavljaš si, da čez noč ostaneš brez enega prihodka (moj mož je namreč podjetnik) ali da čez noč ostaneš na bolniški s 70 odstotki prihodka.

Moj mož ni ostal povsem brez prihodka, saj je poslovni partner ves ta čas nadaljeval njuno pot in v nobenem trenutku ni bilo govora o tem, kako si deliti prihodke in dobiček. Njegovo edino mnenje je bilo: »Verjamem, da bi tudi on storil enako, če bi se to zgodilo meni!« Hvala, Matija.

Moj nasvet bi zato bil: bodi odgovorna do sebe in do svojih bližnjih in se primerno zaščiti. V času, ko ti zdravje ne služi najbolje, se ne želiš ukvarjati s financami. Te morajo biti takrat pod nadzorom, ti pa moraš svoje moči usmerjati v to, da ozdraviš oziroma da ozdravi tvoj bližnji.

Ne bo ti namreč kaj dosti pomagalo, če boš varčevala za svojo super seksi prihodnost, a bila hkrati nezaščiten ali odločno premalo zaščiten v nujnih primerih. Velikokrat slišim: »Ah, te zavarovalnice, saj mi samo jemljejo.« A če veš, kaj potrebuješ in zakaj, potem se ti to ne bo zgodilo. Zavarovalnico jemlji kot nekoga, ki lahko prevzame tveganje, ki si ga sama ne moreš privoščiti.

Največkrat imajo stranke zaščiten vsega po malem in pravzaprav nič. Vprašaj se, ali res potrebuješ zaščito za zlom ali bolnišnični dan. Kolikokrat pa si že bila v bolnišnici? In če boš, te bodo verjetno zelo hitro poslali domov. Zavedaj se, da vsaka zaščita stane, ti pa si omejena s sredstvi. In ne, nikakor se ne boš mogla zaščititi kot kočevski medved, preprosto nimaš dovolj sredstev. Zato se vprašaj, kaj resnično potrebuješ in česa ne. Pazi, da ne začneš razmišljati, saj je samo 1 evro, ker se hitro nabere 10, 20 evrov, za katere bi bilo bolje, da bi jih namenila za svojo prihodnost.

Zaščiti se v primeru delovne nesposobnosti

Ko ne bi bila več sposobna delati, naj bo to zaradi bolezni ali nezgode, bi vsekakor potrebovala zajetno vsoto denarja. 20.000 ali 50.000 evrov, kolikor vidim na policah, je običajno daleč od tega, kar bi dejansko potrebovala.

Kaj bi bilo, če se Juliji zgodi nezgoda? Bi v tem primeru potrebovala zaščito? Da. Julija ima namreč pred seboj še veliko let aktivnega dela in če se ji danes zgodi najhujše, ne bo imela dovolj sredstev za preživetje. Koliko pa je dovolj zaščite? Odvisno od tega, koliko Julija na mesec zapravi. Po kmečki logiki bi lahko rekla, da Julija potrebuje toliko, da bo lahko preskrbljena za vse življenje. Glede na to, da bi danes, če bi se ji zgodilo najhujše, prejela približno 300 evrov invalidske pokojnine, bi morala poskrbeti za preostanek. Nekatere kategorije bodo morda nižje, sigurno pa bo višji znesek, ki ga bo namenila za zdravje. Recimo, da bi dodatno potrebovala 1.000 evrov na mesec. To bi pomenilo, da bi potrebovala približno 330.000 evrov vsote za nezgodo. Toliko bi prejela, če bi bilo najhujše, torej če bi bila 100-odstotni invalid, in ustrezno manj, če bi bila stopnja invalidnosti nižja.

Kaj pa, če Julija postane invalid zaradi bolezni? V tem primeru bi potrebovala enako višino zaščite, kot jo potrebuje za nezgodo. A ker je zaščita bolezni izjemno draga, si tega v resnici ne more privoščiti, vsaj ne v taki višini. Morda več, zakaj je zaščita bolezni tako draga?

Poslovni kolega Gregor Jelerčič, ki je zaposlen v pokojninski družbi, je pred kratkim pojasnil statistiko: invalidnost v 85 odstotkih povzročijo bolezni, le 15 odstotkov invalidnosti je posledica nezgode.

Glede na to, da se lahko za kritične bolezni zaščitiš le do neke mere, se osredotoči na to, kako lahko čimprej odkriješ bolezen, preden se razvije v kaj hujšega. To pomeni nadstandardno zdravstveno zaščito, kot so čakalne vrste ali drugo mnenje. Tako je vsaj storila Julija.

Naj ti zaupam, da obstaja tudi zaščita za poklicno nesposobnost, ne glede na vzrok (nezgoda ali kritična bolezen), za kar ni potrebno dokazilo ZPIZ-a, temveč je dovolj že trajna diagnoza zdravnika specialista, da ne bi zmogla več opravljati svojega poklica.

Predstavljal si 31-letno družinsko prijateljico Matejo, ki ima status samostojne podjetnice in dela kot novinarka. Svoj denar služi s pisanjem člankov, marketinških besedil, knjig ipd. Zaradi hujše bolezni ne more več opravljati svojega poklica. Preprosto ne more spraviti skupaj enega članka, ker ji misli tavajo vsepovsod, njena koncentracija je šibka. Ali pa 35-letno učiteljico Sonjo, ki je doživela tako hud šok, da ne more več poučevati.

Nobena od njiju ne more več opravljati svojega ali primerne poklica, ki bi ustrezal njuni izobrazbi in delovnim izkušnjam, to dokazujeta z zdravniškimi spričevali. Lahko pa bi opravljali preprosta dela, za kar bi bili seveda slabše plačani. Čeprav ni nujno, da jima ZPIZ prizna invalidsko pokojnino, bi v primeru tovrstne zaščite prejeli mesečno nadomestilo do svojega 65. leta starosti.

Vsekakor ena od zaščit, ki mi je zelo blizu. A nič ti ne pomaga, če jo želiš skleniti šele, ko je diagnoza že postavljena. Želim ti, da nikoli ne boš prejela tega zneska, a če se ti zgodi najhujše, boš vedela, da si storila vse, kar je bilo v tvoji moči.

Zaščiti se tudi za primer smrti

Ta zaščita nima nič skupnega s tvojo super seksi pokojnino, a sem se odločila, da jo vseeno vključim, ker je pomembna za tvojo družino.

Za primer smrti se zaščiti takrat, kadar je tvoja bilanca (ki si jo izpolnila v prvem koraku, se še spomniš?) negativna in imaš vzdrževane družinske člane. Več ko imaš obveznosti in vzdrževanih družinskih članov, višji znesek potrebuješ. In še nekaj: nezgodna smrt je brez veze. Verjetno se strinjaš, da se želiš zaščititi za primerno vsoto zato, ker si želiš zaščititi svojo družino. In res ni pomembno, ali je dogodek posledica nezgode ali bolezni.

Julija je odgovorna in se je zaščitila za primer smrti. Njena primerna višina za zaščito je 94.000 evrov. Znesek ni izračunan na pamet; upoštevani so njena bilanca, prihodki in vzdrževani družinski član, otrok, star manj kot deset let.

Kaj pa, če Julija ne bi imela otroka in hipotekarnega posojila? Bi bil moj odgovor isti? Seveda ne. V primeru smrti namreč za seboj ne bi pustila obveznosti, ki bi jih morali odplačevati dediči, niti ne bi pustila za seboj otrok, za katere bi morala poskrbeti. V tem primeru zaščite za primer smrti ne bi potrebovala.

BELEŽKA: VIŠINA ZAŠČITE V PRIMERU DELOVNE NESPOSOBNOSTI.

Kolikšno vsoto potrebuješ, če jutri ne bi mogla več delati?

Imaš danes optimalno zaščito za življenje, delovno sposobnost, zdravje in premoženje?

S prijateljico se pogovarjaj o pravih stvareh

Velikokrat srečam ženske, ki se veliko pogovarjajo, a le malo resnično vedo druga o drugi. Na vprašanje: »Kako si?« običajno odgovorimo: »Dobro.« Morda zastavimo enako vprašanje, a dejansko ne pričakujemo pravega odgovora.

Ali veš, da bi bil svet mnogo lepši, če bi bilo to, kar pravimo, res? Namreč, da smo dobro. Zakaj potem po svetu hodi tako veliko nesrečnih ljudi?

Verjetno veš, da se v družinah stvari skrivajo. Da preprosto ne zaupamo, da nam ne gre najbolje. Šele ko smo tako zelo na dnu, da ne zmoremo več skrivati, povemo svojo zgodbo, ki pa je do takrat že dosti težje rešljiva ali je sploh ni več mogoče rešiti. Presenečena bi bila, kolikokrat je naša Ana reševala stvari, ki so se zdele nerešljive. A tudi ona ne zmore čudežev.

Največ boš naredila, če se boš posvetila preventivi. Vedno se moraš vrniti k vzroku in se ne slepiti, da je zdaj, ko si odpravila posledico, problem rešen. Saj veš, dogajalo se ti bo znova in znova. Tako se je dogajalo tudi naši Juliji, ki je povsem po naključju zapadla v dolgove, ki jih niti ni povzročila sama. A Julija je prisebna ženska in je takoj, ko je to ugotovila, zaupala prijateljici. Njun pogovor je šel na srečo v pravo smer; Julija je ustrezno odreagirala. Odstranila je slab vpliv in naredila načrt, s katerim je izplavala iz težav.

Kaj pomeni, da je šel pogovor k sreči v pravo smer? Ker vse prevečkrat slišim: Ne govori, da ne bodo za to izvedeli drugi, ne razglašaj naokoli, ker te bodo imeli za čudno ipd., počakaj, morda se stvari same rešijo ... In to velja tako za finance kot za zdravje. In na koncu veš, kako se stvari končajo. Ključno vprašanje je, koga želimo zaščititi. Sebe ali tistega, ki je v težavah?

Moj najboljši prijatelj, s katerim sva preživela skupaj večino študentskih dni in je bil moj zaupnik, mi je šele po osemnajstih letih povedal, da je homoseksualec. Sama sem to že slutila, a nisem vedela, kako naj ga to vprašam, ne da bi ga užalila. Ob njem sem se namreč počutila varno in prijetno ter tega nisem želela izgubiti. A nekega večera nisem več zdržala in sem ga vprašala: »Mi želiš kaj zaupati?« Rekel je, da mi bo zaupal prihodnjič. In tako je minilo še nekaj mesecev, preden se je dejansko opogumil in presegel svoj strah. Takrat bi najrajši zapela,

bila sem srečna, pa ne zase. Zanj, da je zmogel preseči svoj strah, ki ga je očitno glodal tako dolgo časa.

Večina ljudi potrebuje prijatelja, zaupnika. Verjamem, da imaš tudi ti svojega, s katerim se pogovarjaš o svojih spolnih fantazijah, o tem, kako si razmišljala oh in ah, kaj bi ti storil. Zanimivo je, da se o tem mnogo lažje pogovarjamo.

Verjetno si ugotovila, da gresta finance in zdravje z roko v roki. Če ni financ, običajno to vpliva na zdravje, če ni zdravja, to vpliva na finance. Sama sem prepričana, da sta to ključna temelja za srečo, poleg tega, da si obkrožena s pravimi ljudmi. Imeti zdravje ti je verjetno znano, živeti brez finančnega stresa pa morda malo manj. A povem ti, da ni lepšega kot imeti oboje.

BELEŽKA: ISKRENO SE ZANIMAJ.

Izberi si najboljšega prijatelja in ga iskreno povprašaj o zdravju in financah. Če bo vsak od nas storil enako, bo na svetu veliko lepše.

Živi svoje sanje

Se še spomniš svojih šolskih let? Takrat je bilo vse mogoče. Jaz bom pisateljica, jaz bom princeska, jaz bom ..., smo običajno pisale v dnevnik. V življenju sem spoznala kar nekaj ljudi, ki jim ni uspelo v prvo. Pravzaprav poznam malo ljudi, ki jim je takoj uspelo. A vse prevečkrat se zgodi, da je prva ovira ključna in da se za svoje sanje ne borimo dovolj!

Odrekli sta se svojim sanjam

Moja sošolka si je strašno želela biti slikarka. Prijavila se je na Akademijo za likovno umetnost in oblikovanje, a je bila zavržena. Škoda, ker je bila res nadarjena. To jo je tako potrló, da se ni nikoli več prijavila.

Moja znanka si je želela postati razredničarka. Ker ni imela posluha, je bila zavržena. Ali veste, da se posluh lahko priuči? Punca je bila kot naročena za majhne otroke. Bila je tako razočarana, da se ni nikoli več prijavila.

Živita svoje sanje

Prijatelj na faksu je ugotovil, da ekonomija ni bila zanj najboljša izbira, pa ne zato, ker bi bila pretežka, temveč zato, ker si ni predstavljal, da bi karkoli v zvezi z njo počel preostanek svojega življenja. Po študiju, ki ga je mimogrede opravil z odliko, se je odločil za študij statistike. Danes je univerzitetni profesor, piše knjige in uživa v statistični metodi r2. Saj vem, tudi jaz nič ne razumem, a on uživa v svojem delu.

Prijatelj tega prijatelja je že kot mlad vedel, da bi želel postati podjetnik. Zaposlil se je v slovenskem zagonskem podjetju (start-upu), v katerem je bil manjšinski lastnik. Iskali so tvegani kapital, ga našli, potem pa se je zgodilo leto 2008. Vlagatelj se je umaknil in čez noč so ostali brez kapitala. Imel je dve možnosti: začeti na svoje, pri čemer je bila prihodnost negotova (ne pozabi, gre za leto 2008), ali sprejeti ponudbe, ki so bile za takratni čas noro dobre. Prepričana sem, da bi se 99 odstotkov ljudi odločilo za noro dobre ponudbe. A on je čutil, da to ni zanj in ne želi delati za druge, ampak želi ustvarjati in biti sam svoj gospodar. Zato je s partnerjem ustanovil svoje podjetje za davčno in pravno svetovanje. Kar nekaj let sta garala, da sta prišla do tu, kjer sta danes, a ker sta sledila svojim sanjam, jima ni bilo težko. Povsem po naključju je ta fant danes moj mož.

Ne glede na to, ali so danes uspešni v svojem poslu ali ne in ali uživajo v tem, kar počnejo, verjemi, da nihče ne razmišlja o naložbi za prihodnost, največji življenjski naložbi. Seveda se lahko motim in vesela bom, če me bo kdo popravil, a izkušnje kažejo, da moj telefon ne bo velikokrat zazvonil.

No, mož si že zaradi mene ne more zatisniti ušes, a tudi on danes še ne bi razmišljal o tem, če ne bi bilo to del najinega življenja. Glede na to, da vodiva skupne družinske finance, je neizmerno vesel, da se mu s tem ni treba ukvarjati. Enkrat na leto se usedeva, pogledava, kje na najini poti sva finančno, se odločiva o morebitnih spremembah in mirno zaspiva. In to si želim tudi zate.

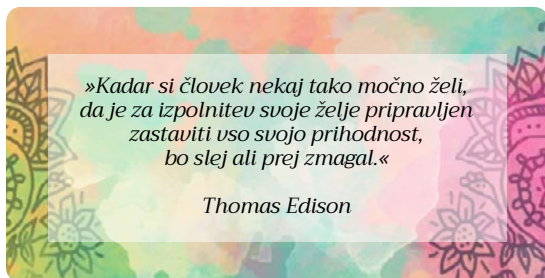
Zdaj se bova šli igrice Ugani, kdo. V stavku ali dveh ti bom opisala nekaj ovir, ti pa ugani, pred koga je bila pred leti postavljena ta ovira. Res je, vsi ti so sledili svojim sanjam. Odgovore boš našla na naslednji strani, za vprašalnikom.

1. Mislili so, da je duševno zaostal. V šoli so se iz njega norčevali zaradi počasnega učenja.
2. V srednji šoli so ga izločili iz košarkarske ekipe.
3. Modne agencije so ji svetovale, naj neha sanjati o karieri modne ikone in se zaposli kot tajnica.
4. Njegova prva knjiga je bila zavrnjena 30-krat. Žena ga je prepričala, da ni odnehal.
5. Zavrnilo so ga tri univerze.
6. Odpustili so ga po prvem javnem nastopu. Rekli so mu, naj se vrne k prejšnjemu delu: kot voznik tovornjaka.
7. Petkrat je začel znova, dvakrat je celo bankrotiral.
8. Odpustili so ga zaradi pomanjkanja ustvarjalnih idej.
9. Bila je na napačni poti, zastavila si je napačne cilje, a jo je življenje pripeljalo do tega, da danes ve, kaj je pomembno. S tem namenom je napisala to knjigo, da pomaga tudi tebi, da ti bo v prihodnosti lepše.
10. Nekaj ali nekdo jo je pripeljal do te knjige in ker se vse v življenju zgodi z namenom, ima tudi ona prav ta trenutek možnost in priložnost, da izbere svoje cilje in svojo pot.

Osebe, ki so sledile svojim sanjam:

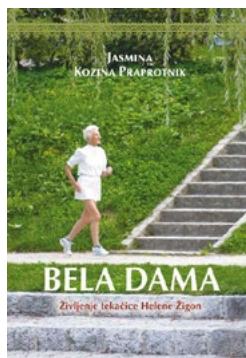
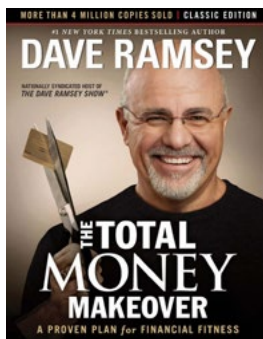
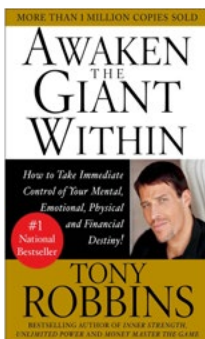
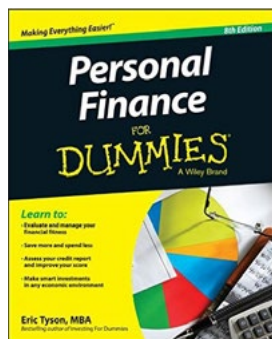
1. Albert Einstein
2. Michael Jordan
3. Marilyn Monroe
4. Steven King
5. Steven Spielberg
6. Elvis Presley
7. Henry Ford
8. Walt Disney
9. To sem jaz – da ne bo pomote, nimam se za posebno in nikakor za tako pomembno, kot so zgornje osebe, ki so dejansko vsaka po svoje spremenile svet. Svobodno pa ustvarjam svojo srečo in sledim svojim sanjam.
10. Tvoje ime: _____

Verjemi, da jih je še mnogo več in da priti na seznam ni tako težko, kot se morda zdi na prvi pogled.

Literatura, ki jo priporočam

»Povej mi, kaj bereš, in povedala ti bom, kdo si!«

Izjave žensk

Helena Žigon

moja babi in znana
slovenska maratonka

»Bodi borbená. Ne prepusti
se sistemu. Poskrbi zase!

Ob prebiranju knjige sem se spomnila odlomka iz avtobiografske knjige Bela dama: 'Pritekla sem zadnja. Nisem odstopila in tudi shodila nisem. Niti koraka. Sem si pa sama kriva, če nisem tekla tako dobro, kot mislim, da zmorem. Lahko bi bila namreč hitrejša. A naredila sem napako, nisem se dovolj

obrzdala na začetku, sotekači so me potegnili za sabo, tako da sem začetne kilometre pretekla prehitro. Brez skrbi, vem, kako pomembno je začeti z rezervo, pozneje po polovici, če imaš moči, pa prehitevati.'

Res je, tako je to pri teku. **Pri pokojnini pa se ne smeš nič brzdati in nič čakati. Test je namreč samo eden in opravi ga moraš uspešno!** Pojdi z Natašo na ta tek!«

Nina Erjavec

Studio Erjavec, tekstopiska

»Zelo sem počaščena, da si delila z menoj svojo knjigo, za katero bi si želela, da bi jo napisala sama. Užitek jo je bil brati. Ob prebiranju sem se spomnila na zgodnico: Nekega dne je potekala tekma žab, cilj pa je bil doseči vrh visokega stolpa. Na prizorišču se je zbralo veliko opazovalcev, ki so jih spodbujali. Tekma se je začela in pravzaprav nihče od opazovalcev ni verjel, da bo kateri koli žabi uspelo doseči vrh stolpa. Mnenja

so si bila skoraj vsa podobna: 'Kakšno trpljenje, nikoli jim ne bo uspelo! Previsoko je in prenevarno!' Žabe so nekaj časa vztrajale in lezle proti vrhu, a so počasi druga za drugo začele odstopati in omagovati. Razen ene, ki je šla vztrajno naprej. Opazovalci so se čudili in govorili: 'Kaj pa ji je?! Ali ne vidi, da je nemogoče doseči cilj in da ni še nobeni uspelo? Nora je, nikoli ji ne bo uspelo!' A ta žabica se ni predala. Nadaljevala je svojo začrtano pot in na koncu le prišla na vrh stolpa. Druge žabe so želele izvedeti, kako ji je to uspelo. Tako se ji je ena izmed poraženk približala in jo povprašala po skrivnosti njenega uspeha in odkrila, da je bila edina zmagovalka GLUHA!

Bodi vedno gluha, ko ti nekdo reče, da ne zmoreš izpolniti svojih sanj in želja! Sledi Natašinih korakom in uspelo ti bo.«

Mateja Lavrič

Kolektor Ventures,
direktorica

»Moram priznati, da sem se lotila branja te knjige predvsem iz radovednosti. Natašo poznam že precej časa in sem si rekla, pa da vidimo, kaj je napisala, in sem bila res zelo presenečena.

Knjigo priporočam vsem tistim ženskam, ki bi rade obrnile nov list v življenju, začele upravljati svoj denar in nehale neprestano skrbeti za finance v prihodnosti, in tistim, ki bi se rade zabavale ob sočno napisani zgodbi.«

Jasna Vidmar Svetlik

Studio Moderna,
marketing managerka

»Knjigo sem prebrala na mah. Je zelo osebna in polna zgodb iz Natašinega poslovnega in zasebnega življenja. Vsekakor jo bom priporočila svojim prijateljicam in sodelavkam.

Verjamem, da bo marsikatero, tako kot mene, brcnila v rit, saj je treba finančno prihodnost premišljeno in aktivno načrtovati, ne se le prepuščati občasnemu navdihu in hitrim odločitvam.

Skratka, razburljivo branje, ki se nadaljuje z akcijo in konča z bolj mirnim spancem.«

Andreja Brozović

»Neodvisna ženska z bičem je **čudovita knjiga, ki na preprost način predstavi finančno plat mnogih posameznic.** Tudi sama sem našla v njej marsikateri odgovor.

Napisana je tako preprosto, razumljivo, razgibano, iskreno in vedro. V hipu me je prevzela in osvojila. Našla bo svojo pot in verjamem, da bo dosegla svoj namen.«

Petra Škarja

avtorica nekaj
knjižnih uspešnic

»Živimo v okolju, v katerem se z denarjem srečujemo na vsakem koraku, a kljub temu znanja o njegovem upravljanju ne dobimo v šolah, le redki doma. Glede na to, da je mnogo, morda kar **večina prepirov, stresa, težav povezanih z neznanjem upravljanja denarja, je ta knjiga zagotovo vredna branja, če ne kar obveza.** Ni pomembno ali

te to področje zanima ali ne, v našem svetu se preprosto moraš naučiti teh veščin. Nataša nam s to knjigo približa področje na sproščen, vsem razumljiv način, v njenem edinstvenem slogu na podlagi mnogih praktičnih izkušenj, ki jih Nataša ima. Hvala, Nataša, knjigo zagotovo priporočam vsem!«

O avtorici

Mag. Nataša Kozlevčar je neodvisna osebna finančna svetovalka in strokovnjakinja za izgubljeno dediščino, ki že skoraj desetletje uspešno deluje in svetuje v svetu financ. Preden se je lotila neodvisnega finančnega svetovanja in postala partner v podjetju Vezovišek & Partnerji, je več let vodila oddelek prodaje in svetovanja v eni večjih finančnih ustanov v Sloveniji, ki se ukvarja z varčevanjem in plemenitenjem premoženja. Njena odlika je, da na posameznikovo finančno stanje gleda kot celoto. Poleg individualnih finančnih načrtov, ki jih pripravlja za svoje stranke, sta njena strast tudi iskanje izgubljene dediščine ter izobraževanje posameznikov o varčevanju in naložbenju.

Foto: Nataša Čampelj

Moja vloga neodvisne osebne finančne svetovalke je, da ti pomagam, da je pot bolj ravna in da je cilj bliže. Vem, da življenje ni linearno in da se nam dogajajo razne stvari, a izgovorov res ne maram. Vem, da ti včasih pridejo prav, a so premnogokrat izvir tistega, česar si ne želiš. Obrni list in zaživi svoje življenje.

Nataša

Si opazila, kako hitro so minila leta od tvojih šolskih klopi? Ali pa se morda spomniš, da si zibala, danes pa otrok že pridno teče naokoli in ga morda vidiš le sem in tja. Imaš še vedno občutek, da je tvoja pokojnina še zelo daleč? Ne dovoli si izgovorov. Naredi prvi korak za svojo super prihodnost. Boš videla, nadaljnji koraki bodo mnogo lažji, tvoje življenje pa mnogo lepše in z manj stresa.

»Pri pokojnini se ne smeš nič brzdati in nič čakati. Test je namreč samo eden in opraviti ga moraš uspešno! Pojdi z Natašo na ta tek!«

Helena Žigon, moja babi in znana slovenska maratonka

»Živimo v okolju, v katerem se z denarjem srečujemo na vsakem koraku, a kljub temu znanja o njegovem upravljanju ne dobimo v šolah, le redki doma. Glede na to, da je mnogo, morda kar večina preprirov, stresa, težav povezanih z neznanjem upravljanja denarja, je ta knjiga zagotovo vredna branja, če ne kar obveza.«

Petra Škarja, avtorica nekaj knjižnih uspešnic

»Vedno bodi gluha, ko ti nekdo reče, da ne zmoreš izpolniti svojih sanj in želja! Sledi Natašinih korakom in uspelo ti bo.«

Nina Erjavec, Studio Erjavec, tekstopiska

ISBN 978-961-93851-2-8

9 789619 385128